

Хмельницький національний університет
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра міжнародних економічних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Трансформація міжнародних економічних відносин у контексті
післявоєнного відновлення України та інтеграції до ЄС

Рівень вищої освіти ДРУГИЙ (МАГІСТЕРСЬКИЙ)

Галузь знань 29 МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ
Шифр і найменування

Спеціальність 292 МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
Код і найменування

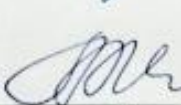
Освітня програма МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
Назва

Виконав здобувач
2 курсу, група МЕВм -24-1

Підпис

Руслан ПРОДАНОВ
ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник:
к.е.н., доцент

Підпис

Оксана ЯРЕМЕНКО
ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри МЕВ,
д.е.н., професор

Підпис

Альона МЕЛЬНИК
ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Хмельницький, 2025

Хмельницький національний університет

Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра міжнародних економічних відносин
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)
Освітня програма Міжнародна економіка та митна справа
Предметна спеціальність/Спеціалізація С1.02 Міжнародні економічні відносини

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин

А.О. Мельник
"___" _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу

Проданова Руслана Андрійовича

1. Тема роботи: «Трансформація міжнародних економічних відносин у контексті післявоєнного відновлення України та інтеграції до ЄС»
Керівник роботи Яременко Оксана Федорівна к.е.н, доцент
Затверджено наказом ректора по університету від 25.08.2025 р. № 65
2. Строк подання здобувачем роботи на кафедру 19.12.2025 р.
3. Вихідні дані до роботи: праці вітчизняних і зарубіжних учених, законодавчі та нормативні акти України, підручники, монографії, методичні рекомендації, наукові статті, аналітичні матеріали та звіти міжнародних організацій (ITU, OECD, Європейська комісія), офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, а також інформаційні ресурси міжнародних інституцій, що висвітлюють питання трансформаційних процесів та міжнародного економічного співробітництва.
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити Розділ 1. Теоретичні засади трансформації міжнародних економічних відносин у контексті післявоєнного відновлення Розділ 2. Аналіз сучасного стану міжнародних економічних відносин України та її інтеграції до ЄС Розділ 3. Перспективи інтеграції України у спільний європейський економічний простір
5. Перелік графічного матеріалу (із точним зазначенням обов'язкових креслень):
 - 18 таблиць (Ключові чинники трансформації міжнародних економічних відносин, Основні прояви трансформацій МЕН у 2020–2024 рр., Порівняння традиційного післякризового та післявоєнного відновлення економіки);
 - 6 рисунків (Стан зовнішньої торгівлі товарами, Основні прояви трансформацій МЕН у 2020–2024 рр., Структурні елементи трансформації міжнародних економічних відносин)
 - 12 слайдів ілюстративного матеріалу.

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанти	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 29.08.2025 р.

Календарний план

№ з/п	Етап дипломної роботи	Строк виконання	Примітка
1.	Розділ 1. Теоретичні засади трансформації міжнародних економічних відносин у контексті післявоєнного відновлення	05.09.2025-17.10.2025	Виконано
2.	Розділ 2. Аналіз сучасного стану міжнародних економічних відносин України та її інтеграції до СС	18.10.2025-15.11.2025	Виконано
3.	Розділ 3. Перспективи інтеграції України у спільний європейський економічний простір	16.11.2025-09.12.2025	Виконано

Здобувач

 Підпис

 Р. Проданов
 Ініціали, прізвище

Керівник кваліфікаційної роботи

 Підпис

 О.Ф. Яременко
 Ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота здобувача на тему «Трансформація міжнародних економічних відносин у контексті післявоєнного відновлення України та інтеграції до ЄС» містить 100 сторінок, 18 таблиць, 6 рисунків, список використаних джерел із 76 найменувань та 1 додаток.

Актуальність теми. Дослідження присвячене аналізу глибинних трансформацій міжнародних економічних відносин України в умовах повоєнного відновлення, структурної модернізації та поглиблення європейської інтеграції. Повномасштабна агресія проти України спричинила масштабні економічні, інфраструктурні та логістичні втрати, водночас ставши каталізатором переорієнтації зовнішньої торгівлі, прискорення інституційних реформ, активізації міжнародного партнерства та залучення значних обсягів підтримки з боку ЄС, G7 і МФО. У таких умовах особливої ваги набуває комплексне дослідження змін у міжнародних економічних зв'язках України та механізмів її інтеграції до спільного економічного простору ЄС

Мета кваліфікаційної роботи - теоретично обґрунтувати сутність трансформації міжнародних економічних відносин, оцінити сучасні тенденції зовнішньої торгівлі, інвестицій і міжнародної співпраці України у 2020–2025 рр., а також розробити концептуальні підходи до інтеграції України у спільний економічний простір Європейського Союзу у контексті післявоєнного відновлення.

Завдання роботи:

1. Систематизувати теоретико-методологічні засади трансформації міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів.
2. Розкрити сутність післявоєнного відновлення як форми структурної економічної трансформації.
3. Оцінити роль європейської інтеграції як ключового драйвера модернізації економіки України.

4. Проаналізувати динаміку зовнішньої торгівлі України у 2020–2025 рр. та її структурні зміни.
5. Дослідити тенденції прямих іноземних інвестицій та міжнародної допомоги Україні.
6. Визначити масштаби та результати участі України у європейських програмах співпраці.
7. Сформувати модель гармонізації економічної політики України з вимогами *acquis* ЄС.
8. Класифікувати механізми залучення інвестицій у післявоєнне відновлення.
9. Розробити концептуальну модель сталого відновлення України на основі міжнародного економічного партнерства.

Об'єкт дослідження — процеси трансформації міжнародних економічних відносин України у період післякризового та післявоєнного розвитку.

Предмет дослідження — теоретичні, інституційні та практичні механізми структурної трансформації міжнародних економічних зв'язків України у контексті європейської інтеграції.

Інструментарій дослідження включає методи системного, інституційного та порівняльного аналізу, структурно-логічне моделювання, статистичні методи оцінки зовнішньоторговельної та інвестиційної динаміки, контент-аналіз документів ЄС, інструменти економічного прогнозування.

Сформульовані результати дослідження. У роботі систематизовано теоретичні підходи до аналізу міжнародних економічних трансформацій і визначено їх ключові глобальні тенденції; обґрунтовано, що післявоєнне відновлення України має характер довгострокової структурної модернізації; проаналізовано глибинні зрушення у зовнішній торгівлі, інвестиційних потоках і міжнародній фінансовій підтримці України у 2020–2025 рр.; визначено роль ЄС як основного торговельного, інституційного та фінансового партнера України; сформовано системну рамку гармонізації економічної політики України з *acquis*

ЄС; класифіковано п'ять груп механізмів залучення інвестицій для відновлення; розроблено інтегровану модель інвестиційної архітектури та концептуальну модель сталого відновлення України на основі міжнародного економічного партнерства.

Ключові слова: міжнародні економічні відносини, післявоєнне відновлення, європейська інтеграція, Ukraine Facility, зовнішня торгівля, прямі іноземні інвестиції, міжнародна допомога, регуляторна гармонізація, інвестиційні механізми, сталий розвиток.

ABSTRACT

Qualification thesis entitled “Transformation of International Economic Relations in the Context of Ukraine’s Post-War Recovery and Integration into the EU” comprises 100 pages, 18 tables, 6 figures, a list of references with 76 sources, and 1 appendix.

Relevance of the topic. The research is devoted to analysing the profound transformations of Ukraine’s international economic relations in the context of post-war recovery, structural modernisation and deepening European integration. The full-scale aggression against Ukraine has led to massive economic, infrastructural and logistical losses, while at the same time acting as a catalyst for the reorientation of foreign trade, acceleration of institutional reforms, intensification of international partnerships and the mobilisation of substantial support from the EU, the G7 and international financial organisations. Under these conditions, a comprehensive study of changes in Ukraine’s international economic linkages and of the mechanisms of its integration into the common economic space of the EU acquires particular importance.

The purpose of the qualification thesis is to provide a theoretical substantiation of the essence of the transformation of international economic relations, to assess current trends in Ukraine’s foreign trade, investment and international cooperation in 2020–2025, and to develop conceptual approaches to Ukraine’s integration into the common economic space of the European Union in the context of post-war recovery.

The objectives of the thesis are to:

1. Systematise the theoretical and methodological foundations of the transformation of international economic relations under global challenges.
2. Reveal the essence of post-war recovery as a form of structural economic transformation.
3. Assess the role of European integration as a key driver of the modernisation of Ukraine’s economy.

4. Analyse the dynamics of Ukraine's foreign trade in 2020–2025 and its structural changes.
5. Examine trends in foreign direct investment and international assistance to Ukraine.
6. Identify the scope and results of Ukraine's participation in European cooperation programmes.
7. Develop a model for harmonising Ukraine's economic policy with the requirements of the EU acquis.
8. Classify the mechanisms for attracting investment into post-war recovery.
9. Develop a conceptual model of Ukraine's sustainable recovery based on international economic partnership.

The object of the research is the processes of transformation of Ukraine's international economic relations in the period of post-crisis and post-war development.

The subject of the research is the theoretical, institutional and practical mechanisms of structural transformation of Ukraine's international economic linkages in the context of European integration.

The research toolkit includes methods of systemic, institutional and comparative analysis, structural-logical modelling, statistical methods for assessing foreign trade and investment dynamics, content analysis of EU documents, and economic forecasting instruments.

Main research findings. The thesis systematises theoretical approaches to the analysis of international economic transformations and identifies their key global trends; substantiates that Ukraine's post-war recovery has the nature of a long-term structural modernisation; analyses profound shifts in Ukraine's foreign trade, investment flows and international financial support in 2020–2025; identifies the role of the EU as Ukraine's main trade, institutional and financial partner; develops a systemic framework for harmonising Ukraine's economic policy with the EU acquis; classifies five groups of mechanisms for mobilising investment for recovery; and

proposes an integrated model of the investment architecture and a conceptual model of Ukraine's sustainable recovery based on international economic partnership.

Keywords: international economic relations, post-war recovery, European integration, Ukraine Facility, foreign trade, foreign direct investment, international assistance, regulatory harmonisation, investment mechanisms, sustainable development.

ЗМІСТ

ВСТУП	12
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	16
1.1 Трансформаційні процеси в міжнародних економічних відносинах в умовах нових глобальних викликів	16
1.2 Післявоєнне відновлення як особлива форма післякризової трансформації економіки	23
1.3 Європейська інтеграція як ключовий фактор структурних змін і модернізації економіки України	31
Висновки до першого розділу	40
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС	43
2.1 Динаміка зовнішньої торгівлі України (2020–2025)	43
2.2 Прямі іноземні інвестиції та міжнародна фінансова допомога Україні	51
2.3 Участь України у європейських інтеграційних програмах і платформах співпраці	57
Висновки до другого розділу	67
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СПІЛЬНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР	70
3.1 Напрями гармонізації економічної політики України з вимогами ЄС: стратегічні підходи та пропозиції	70
3.2 Механізми залучення інвестицій для післявоєнного відновлення України	78
3.3 Концептуальна модель сталого відновлення України на основі міжнародного економічного партнерства	87

Висновки до третього розділу	95
ВИСНОВКИ	98
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	102
ДОДАТКИ	109

ВСТУП

Глибокі трансформаційні процеси, що охопили світову економіку упродовж останнього десятиліття, формують нову конфігурацію міжнародних економічних відносин, де ключовими параметрами розвитку стають стійкість, інституційна якість, технологічні інновації, логістична інтегрованість та відповідність принципам сталого розвитку. Геоенкономічна фрагментація, цифрова революція, зміни у глобальних ланцюгах створення вартості, енергетичний перехід, а також зростання ролі регіональних інтеграційних блоків визначають сучасний порядок денний для національних економік, включаючи Україну.

Повномасштабна військова агресія проти України з 2022 року спричинила безпрецедентний шок для економіки, призвела до руйнування виробничих потужностей, інфраструктури, логістичних маршрутів і людського капіталу. Водночас війна стала каталізатором структурних змін, прискорення переорієнтації зовнішньої торгівлі на Європейський Союз, інтенсифікації інституційних реформ, інтеграції у європейські програми та поглиблення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Післявоєнне відновлення України дедалі більше трактується не як повернення до довоєнної моделі, а як довгострокова структурна трансформація, пов'язана з модернізацією, реформами та поступовою інтеграцією до спільного економічного простору ЄС.

Європейська інтеграція у цьому контексті виступає ключовим драйвером реформ: імплементація *acquis* ЄС, участь у програмах фінансової, інституційної та технічної підтримки, виконання вимог *Ukraine Facility* та Пакета розширення формують основу нової економічної архітектури України. Гармонізація регуляторної політики, модернізація інфраструктури, цифровізація економіки, зелена трансформація, розвиток людського капіталу та залучення інвестицій — стають центральними елементами як моделі відновлення, так і інтеграції у внутрішній ринок ЄС.

У цих умовах дослідження трансформації міжнародних економічних відносин України, виявлення нових тенденцій у торгівлі, інвестиціях, участі у міжнародних програмах, а також аналіз інтеграції до економічного простору ЄС набувають особливого наукового та практичного значення.

Об'єктом дослідження є трансформаційні процеси міжнародних економічних відносин України у посткризовий та післявоєнний періоди.

Предметом дослідження є теоретичні, інституційні та прикладні механізми структурної трансформації міжнародних економічних зв'язків України в умовах відновлення та європейської інтеграції.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності сучасних трансформацій міжнародних економічних відносин, аналізі реальних змін у зовнішньоекономічній діяльності України у 2020–2025 рр. та розробці концептуальних підходів до інтеграції України у спільний економічний простір ЄС у контексті післявоєнного відновлення.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань:

1. Систематизувати теоретичні засади трансформації міжнародних економічних відносин та визначити ключові глобальні тенденції їх розвитку.
2. Розкрити сутність післявоєнного відновлення як форми структурної економічної трансформації.
3. Оцінити роль європейської інтеграції як каталізатора економічної модернізації України.
4. Проаналізувати динаміку зовнішньої торгівлі України у 2020–2025 рр. та визначити структурні зміни у товарній та географічній структурі.
5. Дослідити тенденції прямих іноземних інвестицій, обсягів міжнародної фінансової підтримки та їх вплив на економічну стабілізацію.
6. Оцінити участь України у європейських інтеграційних програмах та платформах співпраці.
7. Сформулювати модель гармонізації економічної політики України з *acquis* ЄС.

8. Виокремити та класифікувати механізми залучення інвестицій у післявоєнне відновлення.

9. Розробити концептуальну модель сталого відновлення та інтеграції України до спільного економічного простору ЄС.

Методологічну основу становлять методи системного, інституційного, структурного та порівняльного аналізу; статистичні методи оцінки зовнішньої торгівлі та інвестицій; контент-аналіз документів ЄС; елементи моделювання інтеграційних процесів; методи економічного прогнозування та синтезу.

Інформаційну базу дослідження складають нормативно-правові документи України та Європейського Союзу (Угода про асоціацію, ПВЗВТ, Ukraine Facility, Enlargement Package); офіційні звіти Єврокомісії, OECD, Світового банку, МВФ, ЄБРР, ЄІБ; дані Держстату, НБУ, Мінекономіки; наукові публікації українських та зарубіжних авторів; міжнародні статистичні бази (Eurostat, UNCTAD, WTO).

Апробація основних положень і результатів дослідження здійснювалася на Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених та студентів «Міжнародні економічні відносини: сталий розвиток та діджиталізація» (Україна, м. Хмельницький, 21 травня 2025 р.), де представлено доповідь «Післявоєнне відновлення як об'єкт міжнародного співробітництва».

Наукова новизна дослідження полягає у формуванні структурно-логічної моделі трансформації міжнародних економічних відносин України в умовах післявоєнного відновлення; обґрунтуванні ролі європейської інтеграції як системного драйвера інституційної та структурної модернізації; розробці інтегрованої моделі інвестиційної архітектури післявоєнного відновлення; пропозиції концептуальної моделі сталого відновлення на основі міжнародного економічного партнерства.

Практичне значення дослідження визначається можливістю використання у процесі формування державної політики післявоєнного відновлення, при підготовці стратегічних документів щодо інтеграції до ЄС, у роботі органів

влади, регіональних адміністрацій, бізнес-асоціацій, у науково-дослідній та освітній діяльності.

Структура роботи включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел. Основний текст роботи займає 100 сторінки, містить 18 таблиць і 6 рисунків. Список джерел включає 76 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

1.1. Трансформаційні процеси в міжнародних економічних відносинах в умовах нових глобальних викликів

У ХХІ столітті міжнародні економічні відносини перебувають у стані глибокої структурної перебудови, зумовленої накладанням глобальних викликів та технологічних зрушень. Пандемія COVID-19, повномасштабна війна в Європі, посилення енергетичних та логістичних ризиків, загострення технологічної конкуренції, формування нових регіональних інтеграційних блоків і посилення геоекономічної фрагментації змушують переглядати класичні моделі глобалізації та формують нову конфігурацію світового економічного порядку [28; 30; 10]. У сучасних умовах трансформаційні процеси міжнародних економічних відносин мають комплексний характер і проявляються одночасно на рівні глобальних ринків, міжнародних інституцій і національних економічних політик.

Однією з ключових теоретичних підстав аналізу сучасних змін є концепція «нової глобалізації», запропонована Р. Болдуїном [28]. Учений підкреслює, що глобалізація перейшла від домінування потоків товарів до переваги потоків даних, знань та цифрових сервісів, що змінює традиційні уявлення про міжнародну спеціалізацію та конкурентні переваги. У цій парадигмі цифрові платформи та екосистеми стають центрами економічної влади, а конкурентоспроможність держав дедалі більше визначається рівнем технологічної зрілості, здатністю інтегруватися у глобальні цифрові мережі та забезпечувати доступ до високотехнологічних ринків.

Інший важливий напрям наукової думки пов'язаний з ідеями Д. Родріка щодо «переосмислення глобалізації» [60]. Дослідник наголошує, що сучасна міжнародна економіка характеризується зміною балансу між глибокою глобальною інтеграцією та збереженням національного економічного суверенітету. Держави дедалі частіше застосовують інструменти промислової й технологічної політики, механізми експортного контролю, селективної підтримки критичних галузей і стратегічних інвестицій для досягнення довгострокових національних інтересів. Це трансформує логіку багатостороннього співробітництва, посилює роль регіональних блоків і сприяє формуванню нових конфігурацій «керованої» глобалізації.

Важливу роль у поясненні нових ризиків міжнародної взаємодії відіграє концепція «зброєзалежної взаємозалежності» (*weaponized interdependence*), сформульована Г. Фарреллом та А. Ньюманом. Дослідники доводять, що фінансові, логістичні та цифрові мережі, які забезпечують глобальну інтеграцію, водночас можуть використовуватися як інструменти геополітичного впливу та примусу – через санкції, обмеження доступу до платіжних систем, контроль за критичними технологіями й інфраструктурою [49]. У цьому контексті питання економічного суверенітету, стійкості до шоків та диверсифікації партнерів виходять на перший план у сучасній парадигмі міжнародних економічних відносин.

Окремий вимір трансформацій пов'язаний із перебудовою глобальних ланцюгів створення вартості (GVC). Дослідження Г. Герреффі та його колег засвідчують, що сучасні GVC характеризуються високою концентрацією ключових виробничих та логістичних вузлів, що робить їх вразливими до пандемічних, геополітичних та енергетичних шоків [50]. У колективній монографії НАН України «Глобальні трансформації світової економіки» (2022) підкреслюється, що пандемія COVID-19 та воєнні дії в Європі продемонстрували надмірну залежність світових компаній від централізованих виробничих кластерів, що зумовило перехід до стратегій *friend-shoring*, *near-shoring*, *reshoring*

та регіоналізації виробництва [5]. Ці тенденції посилюються під впливом порушення торговельних коридорів, зміни логістичних маршрутів у Чорноморському регіоні, санкційних режимів, обмежень на експорт технологій та посилення конкуренції за контроль над критичними матеріалами. Українські дослідники також відзначають, що геоекономічні ризики 2020–2024 рр. прискорили перехід світової економіки від глобалізованої моделі до фрагментованої багатопольярної системи, де регіональні кластери, безпекові союзи та «блокова економіка» відіграють дедалі важливішу роль [10; 55].

Узагальнюючи наведені концептуальні підходи — «нову глобалізацію» Р. Болдуїна, мережеву парадигму М. Кастельса, ідеї Д. Родріка щодо переосмислення глобалізації та концепцію «зброєзалежної взаємозалежності» Г. Фаррелла й А. Ньюмана — можна виділити низку системних чинників, які визначають природу сучасних трансформацій міжнародних економічних відносин. До них належать технологічна революція, геоекономічна конкуренція, перебудова глобальних ланцюгів вартості, регіоналізація, посилення ролі держави, а також нові явища — геоекономічна фрагментація, дерискінг, експортний контроль критичних технологій, «зелений» перехід та санкційні режими.

Сукупна дія цих чинників формує нову конфігурацію світової економіки, у якій глобальні мережі, цифрові екосистеми та регіональні блоки стають ключовими вузлами впливу. Систематизована характеристика основних драйверів трансформацій подана у таблиці 1.1.

Представлені у таблиці 1.1 чинники свідчать, що сучасна трансформація міжнародних економічних відносин має не лінійний, а багатовимірний характер. Технологічні зміни взаємодіють із геоекономічною конкуренцією, а перебудова глобальних ланцюгів вартості посилюється геополітичними ризиками та санкційними режимами.

Таблиця 1.1

Ключові чинники трансформації міжнародних економічних відносин

Чинник	Зміст впливу
Технологічні зміни та цифровізація	ШІ, автоматизація, data-економіка, платформізація, цифрові екосистеми, конкуренція за стандарти
Геоекономічна конкуренція	Інструменти економічного примусу, технологічна політика, контроль за критичними технологіями та інфраструктурою
Перебудова GVC	Friend-shoring, near-/reshoring, диверсифікація поставок, нові логістичні конфігурації
Геоекономічна фрагментація	Формування блоків, зростання бар'єрів, зниження глобальної координації, конкуренція регіональних зон впливу
Зелений перехід та кліматична політика	СВАМ, декарбонізація, ESG, зміни для промисловості та торгівлі
Санкційні та торговельно-технологічні режими	Санкції, експортний контроль, обмеження доступу до технологій, інструменти економічного стримування
Регіоналізація та нові інтеграційні блоки	RCEP, USMCA, EU, інтенсифікація внутрішньорегіональної торгівлі
Посилення ролі держави	Промислова й інноваційна політика, стратегічний протекціонізм, підтримка критичних галузей
Фінансова трансформація	Регіональні валютні зони, зниження ролі долара у частині операцій, нові валютні механізми
Цифрові центральні банки (CBDC)	Нові форми міжнародних платежів, перебудова фінансових потоків, конкуренція моделей цифрових валют

Джерело: систематизовано автором за [28; 30; 49; 50; 5; 10; 55; 12, 54; 58; 44; 47].

Геоекономічна фрагментація, «зелений» перехід і дерискінг формують нову архітектуру світової економіки, у якій регіональні інтеграційні блоки, цифрові екосистеми та інституції економічної безпеки відіграють дедалі більшу роль. Це означає, що міжнародні економічні відносини переходять від моделі ліберальної глобалізації до багатополусної та нормативно розщепленої системи, де конкурентоспроможність держав визначається здатністю адаптуватися до нових правил гри, забезпечувати стійкість і інтегруватися у стратегічні економічні альянси.

Важливим аналітичним напрямом є мережеве бачення глобальної економіки, сформоване М. Кастельсом, який підкреслює, що цифрові мережі, платформи та інформаційні потоки перетворюються на основу глобальної взаємодії та визначають нову структуру влади у світовому господарстві. У контексті посилення геоекономічної фрагментації мережеві структури стають не

лише каналами обміну, а й вузлами контролю, що впливають на доступ держав до технологій, ресурсів та інноваційних екосистем. Сучасні українські дослідження також наголошують на важливості інтеграції в глобальні цифрові й інноваційні мережі, оскільки саме вони формують можливості для участі у ланцюгах доданої вартості нового покоління та визначають траєкторію економічного розвитку [10; 12].

Українські науковці підкреслюють, що трансформація міжнародних економічних відносин у 2020–2024 рр. розгорталася на тлі безпрецедентної глобальної нестабільності, яка актуалізувала нові вимоги до економічної стійкості, стратегічної автономії та диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків. Війна в Європі, порушення логістики у Чорноморському регіоні, санкційні режими та зміни у пріоритетах торговельної політики провідних держав показали, що доступ до ринків, технологій і транспортних коридорів стає ключовим безпековим фактором. У сучасних українських дослідженнях наголошується, що багатополюсність та гео економічна фрагментація формують водночас виклики та нові вікна можливостей для країн, здатних адаптувати свої структури, інститути й зовнішньоекономічну політику. [10 ; 55].

У монографії НАН України «Глобальні трансформації світової економіки» [5] підкреслюється, що сучасний глобальний порядок набуває багат шарової структури: глобальні мережі співіснують із регіональними інтеграційними блоками, а національні економіки формують локальні стратегії самозабезпечення, орієнтовані на енергетичну, технологічну та логістичну безпеку. У таких умовах країни вимушені поєднувати участь у глобальних ринках із дерискінгом критичних ланцюгів та переходом до стійких економічних моделей. Це визначає нову логіку розподілу ролей у міжнародній економіці та формує різні режими інтеграції – від глибокої співпраці до вибіркової взаємодії залежно від стратегічних інтересів.

На основі викладених концепцій та аналітичних підходів структурні елементи трансформації міжнародних економічних відносин можуть бути

представлені у вигляді взаємопов'язаних блоків: технологічного, гео економічного, інституційного, екологічного та безпекового. Їх взаємодія визначає напрям еволюції світової економіки у найближчі десятиліття, що відображено на рисунку 1.1.

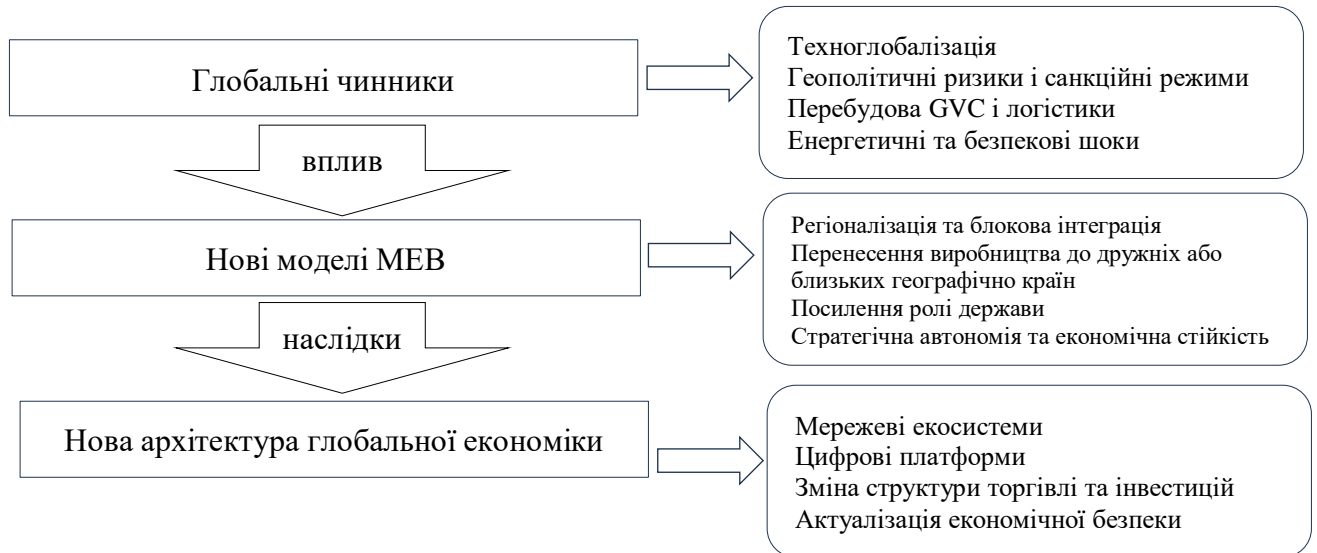

Рисунок 1.1. Структурні елементи трансформації міжнародних економічних відносин

Представлена на рисунку 1.1 структурна модель демонструє, що трансформація міжнародних економічних відносин формується під впливом декількох взаємозалежних блоків — технологічного, інституційного, гео економічного, екологічного та безпекового. Технологічна революція визначає нові параметри глобальної конкуренції; гео економічний вимір охоплює фрагментацію ринків, дерискінг та регіоналізацію; екологічний блок включає «зелений» перехід і кліматичне регулювання (зокрема СВМ); інституційний — адаптацію глобальних і регіональних правил взаємодії; безпековий — зростання ролі санкцій, контролю технологій та захисту критичної інфраструктури. Сукупність цих елементів зумовлює формування нової конфігурації світової економіки, яка поєднує глобальні мережі з регіональними блоками та національними стратегіями стійкості. У такій системі прояви трансформацій

набувають особливої інтенсивності у 2020–2024 рр., що узагальнено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Основні прояви трансформацій МЕВ у 2020–2024 рр.

Прояв	Характеристика	Приклади
Регіоналізація	Посилення внутрішньорегіональної торгівлі	RCEP, USMCA, ЄС
Диверсифікація GVC	Перенесення виробництва ближче до кінцевих ринків	США, ЄС, Японія
Технологічна конкуренція	Боротьба за напівпровідники, ШІ, біотехнології	США–Китай
Економічна безпека	Контроль за критичною інфраструктурою	ЄС, G7
Секторальні шоки	Логістичні та енергетичні кризи	2020–2023 рр.

Побудовано на основі [55; 5; 30; 50; 10]

Дані таблиці 1.2 свідчать, що у 2020–2024 рр. трансформаційні процеси в міжнародних економічних відносинах набули системного характеру та виявилися у декількох взаємопов'язаних напрямках. Регіоналізація посилилась через укрупнення інтеграційних блоків (RCEP, USMCA, ЄС) та переорієнтацію торговельних потоків, тоді як перебудова глобальних ланцюгів доданої вартості відбувається під впливом стратегій friend-shoring, near-shoring та дерискінгу від ризикових географічних зон. Технологічна конкуренція між провідними економічними центрами, насамперед у сферах напівпровідників, штучного інтелекту та біотехнологій, поєднується з посиленням санкційних та експортно-контрольних режимів, що трансформує логіку доступу до технологій та ринків. Енергетичні, логістичні та безпекові шоки 2020–2023 рр. актуалізували необхідність посилення економічної стійкості держав та диверсифікації критичної інфраструктури, а впровадження «зеленого» регулювання (зокрема СВМ) змінює конкурентне середовище у промисловості та міжнародній торгівлі. Сукупність цих змін засвідчує перехід світової економіки до багатополюсної та мережевої моделі, де ключову роль відіграють регіональні альянси, цифрові екосистеми, інституції економічної безпеки та стратегії довгострокової стійкості.

Таким чином, трансформаційні процеси міжнародних економічних відносин у сучасних умовах зумовлені синергією технологічних змін, гео економічної конкуренції, логістичних переорієнтацій, дерискінгу та переформатування глобального інституційного середовища. Світова економіка переходить до мультиполярної та гео економічно фрагментованої моделі, у якій регіональні блоки, цифрові платформи, інноваційні кластери та інституції економічної безпеки відіграють ключову роль у формуванні нової архітектури МЄВ. Розуміння цих процесів є важливим для визначення місця України у глобальному середовищі, особливо в контексті завдань післявоєнного відновлення, підвищення стійкості та поглиблення інтеграції до Європейського Союзу.

У цих умовах здатність держав адаптуватися до нової конфігурації міжнародних економічних відносин, посилювати економічну стійкість та формувати сучасну інституційну модель розвитку набуває вирішального значення. Для України, яка одночасно стикається з викликами війни та потребою глибокої модернізації, ці процеси мають особливу актуальність. Саме тому післявоєнне відновлення розглядається не лише як відбудова зруйнованого потенціалу, а як структурна трансформація економіки, що визначає траєкторію розвитку на десятиліття вперед.

1.2. Післявоєнне відновлення як особлива форма післякризової трансформації економіки

Післявоєнне відновлення є однією з найскладніших та водночас найважливіших форм післякризової трансформації економіки. На відміну від циклічних чи структурних економічних криз, війна спричиняє глибокий багатовимірний вплив на виробничий потенціал, людський капітал, інфраструктуру, фінансову систему, інститути управління та соціальну сферу. Тому реконструкція економіки після масштабних воєнних руйнувань не може

обмежуватися відновленням довоєнних показників: вона передбачає формування нової моделі розвитку, заснованої на принципах стійкості, дерискінгу, інституційної спроможності та інтеграції в оновлене глобальне економічне середовище, що трансформується під впливом технологічних, гео економічних та безпекових змін [59; 68].

Наукові дослідження підкреслюють, що післявоєнне відновлення є унікальною формою трансформації, яка поєднує три взаємопов'язані процеси: ліквідацію руйнувань та базову стабілізацію; глибоку структурну перебудову економіки; довгострокову модернізацію та інтеграцію у глобальні ланцюги доданої вартості. На відміну від звичайних кризових сценаріїв, де відновлення має переважно циклічний характер, післявоєнна реконструкція формує нову економічну модель, що відповідає сучасним технологічним та гео економічним трендам. Досвід країн, які успішно реалізували післявоєнні стратегії — Європи після Другої світової війни, Японії, Південної Кореї, держав Балканського регіону — доводить, що ключову роль відіграє поєднання зовнішньої фінансової підтримки, інституційної спроможності, модернізації виробництва та доступу до інноваційних технологій [33; 71].

У класичних працях з економіки післявоєнної реконструкції (зокрема в аналізі Плану Маршалла, моделей відбудови Японії та Південної Кореї) наголошується, що успішна стратегія відновлення можлива лише за умов поєднання зовнішніх інвестицій, ефективної державної політики, інституційної спроможності та доступу до сучасних технологій. Ключовим фактором є здатність держави перетворити зовнішню допомогу на каталізатор структурних перетворень — модернізації промисловості, розбудови інфраструктури, формування конкурентних секторів економіки та інтеграції у глобальні ринки. Досвід провідних країн показує, що післявоєнне відновлення є не лише процесом фізичної реконструкції, а й глибокою трансформацією економічної моделі, в якій зростає роль промислової політики, інновацій, людського капіталу та інституційної ефективності [22]. Значну роль відіграє міжнародна допомога —

фінансова, технічна, гуманітарна, інституційна — яка забезпечує стартовий ресурс для повернення економіки до зростання.

Українські дослідники та аналітичні центри (КШЕ, НІСД, Центр економічної стратегії) наголошують, що сучасне післявоєнне відновлення України має подвійний характер. З одного боку, необхідним є відновлення критичної та соціальної інфраструктури, забезпечення базових функцій держави та повернення економічної активності. З іншого — відкривається історичне «вікно можливостей» для глибокої структурної модернізації: переходу до зеленої та цифрової економіки, створення конкурентних виробничих кластерів, залучення прямих іноземних інвестицій, оновлення промислової політики та зміцнення інституцій. Дослідження КШЕ, НІСД та Світового банку підкреслюють, що результативність українського відновлення залежатиме не лише від масштабів фінансування, а від здатності поєднати реконструкцію із трансформацією економічної моделі — від індустріальної та сировинної до інноваційної та високотехнологічної [9; 23; 70].

У міжнародній економічній літературі робиться чітке розмежування між традиційним післякризовим відновленням та післявоєнною реконструкцією. Якщо перше передбачає повернення до докризових тенденцій з використанням стандартних макроекономічних інструментів, то друге має значно складнішу рамку і включає одночасне вирішення проблем руйнування інфраструктури, інституційної слабкості, демографічних втрат та структурних диспропорцій. Сучасні дослідження OECD, Світового банку, ЄБРР і провідних українських аналітичних центрів наголошують, що післявоєнне відновлення не може бути редуковане до «повернення у минуле» — воно є процесом побудови нової економічної моделі, зорієнтованої на стійкість, інновації, дерискінг та інтеграцію у глобальні та регіональні ринки.

У такому контексті доцільним є порівняння ключових характеристик двох підходів до відновлення, представлене у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Порівняння традиційного післякризового та післявоєнного відновлення
економіки

Критерій	Післякризове відновлення	Післявоєнне відновлення
Джерело кризи	Економічні дисбаланси, глобальні шоки	Воєнні руйнування, міграція, людські втрати
Масштаб руйнувань	Обмежений	Системний, багаторівневий
Інструменти політики	Фіскальні та монетарні стимули	Поєднання допомоги, реформ, реконструкції та модернізації
Роль держави	Помірна	Ключова, координуюча
Міжнародна підтримка	Обмежена	Вирішальна
Тривалість	1–3 роки	5–15 років
Результат	Повернення до стану «до кризи»	Перехід до нової моделі розвитку

Джерело: систематизовано автором за [29 ; 45; 9].

Порівняльний аналіз, наведений у таблиці 1.3, демонструє, що післявоєнне відновлення суттєво відрізняється від традиційних механізмів виходу з економічних криз як за масштабом, так і за змістом. На відміну від післякризових сценаріїв, де відновлення здебільшого відбувається в межах існуючої економічної моделі, післявоєнна реконструкція охоплює системний рівень: глибокі інституційні зміни, модернізацію промисловості, відновлення інфраструктури, забезпечення соціальної стабільності та інтеграцію у нові глобальні ринки. Вирішальне значення має здатність держави синхронізувати короткострокові потреби стабілізації з довгостроковими реформами, спрямованими на підвищення стійкості, дерискінг та структурну перебудову. Саме така логіка визначає сучасні підходи міжнародних організацій до післявоєнного відновлення, у яких пріоритет надається не поверненню до довоєнного стану, а створенню нової, більш конкурентоспроможної та стійкої економічної системи.

У контексті сучасних воєнних конфліктів у міжнародній економічній літературі дедалі більше утверджується концепція *resilient recovery* —

відновлення, орієнтованого на стійкість. На відміну від традиційних моделей реконструкції, *resilient recovery* передбачає не лише фізичну відбудову зруйнованих об'єктів, а й створення економічної системи, здатної протистояти майбутнім шокам: енергетичним, логістичним, безпековим, кліматичним та технологічним. Такий підхід охоплює децентралізовані енергетичні рішення, модернізацію критичної інфраструктури, розвиток цифрових публічних послуг, інноваційних виробничих платформ (*industrial platforms*), стійких ланцюгів постачання та інституцій економічної безпеки. Звіти World Bank, OECD, Institute for Economics and Peace підкреслюють, що успішні стратегії відновлення у XXI столітті базуються на поєднанні інклюзивних реформ, цифрової трансформації, кліматичної нейтральності та управління ризиками, що дозволяє не просто відновити економічний потенціал, а сформувати більш конкурентоспроможну, адаптивну та структурно збалансовану економіку [51; 68].

Провідні міжнародні організації — Світовий банк, ЄБРР, OECD, Європейська комісія — наголошують, що сучасна модель післявоєнного відновлення має спиратися на інтегровану рамку реформ, яка поєднує стійкість, прозорість, цифровізацію, інституційну модернізацію та «зелену» трансформацію. На основі узагальнення міжнародного досвіду формується набір принципів, який забезпечує перехід від традиційного підходу «відбудувати зруйноване» до стратегічної моделі «відбудувати краще». Ці принципи покликані гарантувати не лише фізичну реконструкцію, а й формування сучасної економічної системи, здатної до довгострокового зростання, інтеграції у глобальні ринки, адаптації до шоків та підвищення конкурентоспроможності. Саме вони лежать в основі стратегій реконструкції, які міжнародні інституції рекомендують для України у післявоєнний період та які узагальнено у наведеному переліку [59; 72]:

1. Build Back Better (Відбудувати краще) — модернізація, а не просте відновлення.

2. Інституційна спроможність і верховенство права — ключові умови для інвестицій.
3. Стійка та зелена інфраструктура — пріоритет для довгострокового зростання.
4. Економічна інтеграція у глобальні ринки — участь у GVC та європейських програмах.
5. Прозорість, цифровізація та антикорупційні інструменти — основа довіри міжнародних партнерів.

Сукупність цих принципів формує концептуальну основу сучасних стратегій післявоєнної реконструкції, які мають на меті не повернення до довоєнної траєкторії, а побудову нової, більш стійкої та технологічно модерної економічної моделі. Вони спрямовані на підвищення інституційної ефективності, інтеграцію у глобальні ринки, розвиток конкурентних галузей та створення системи управління, спроможної забезпечити довгострокове зростання й адаптацію до майбутніх шоків.

Узагальнення ключових принципів сучасного післявоєнного відновлення дає змогу виділити основні структурні компоненти, на яких будується модернізована модель економічної реконструкції. Вони охоплюють інституційну спроможність, модернізацію інфраструктури, технологічний та зелений перехід, інтеграцію у міжнародні ринки, розвиток людського капіталу й систему прозорого управління відбудовою. Взаємозв'язок цих елементів визначає стратегічну логіку післявоєнної трансформації: поєднання швидкої стабілізації з довгостроковими реформами.

Структурну модель таких компонентів представлено на рисунку 1.2.

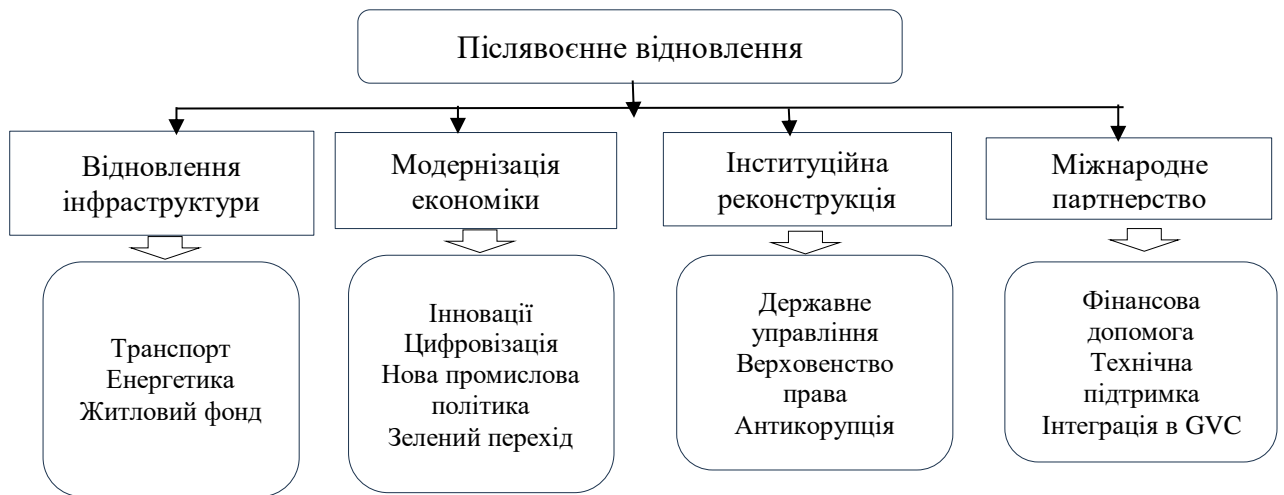

Рисунок 1.2. Структурні компоненти післявоєнного відновлення економіки

Представлена на рисунку 1.2 структурна модель свідчить, що післявоєнне відновлення є багаторівневим процесом, у якому інституційні, інфраструктурні, технологічні, фінансові та соціальні компоненти функціонують як взаємопов'язані елементи єдиної системи.

Інституційна спроможність забезпечує рамкові умови для ефективної реалізації політик, модернізована інфраструктура створює базу для економічної активності, а цифрова та зелена трансформація визначають траєкторію довгострокового розвитку. Водночас прозорість, антикорупційні механізми та інтеграція у міжнародні ринки формують довіру інвесторів та партнерів, що є ключовим ресурсом відновлення.

Взаємодія цих компонентів визначає логіку поетапної реконструкції економіки, ключові характеристики якої узагальнено в таблиці 1.4.

Узагальнення міжнародного досвіду, подане в таблиці 1.4, показує, що післявоєнне відновлення є поетапним процесом, у якому кожна стадія виконує власну функцію та готує підґрунтя для наступної.

Таблиця 1.4

Етапи післявоєнного відновлення (резюме міжнародного досвіду)

Етап	Зміст	Приклади
1. Гуманітарна стабілізація	Порятунок життя, забезпечення базових потреб, імпорт критичних товарів	Німеччина (1945), Балкани (1990-ті)
2. Інституційна реконструкція	Відновлення державного управління, судової системи	Японія (після 1945 р.)
3. Відбудова інфраструктури	Транспорт, енергетика, житло, промислові об'єкти	План Маршалла (Європа)
4. Модернізаційний розвиток	Інновації, інвестиції, промислова політика, інтеграція	Південна Корея (1960–1980)
5. Довгострокова інтеграція	Участь у GVC, міжнародних програмах, ринках капіталів	Центральна Європа (2000–2010)

Джерело: систематизовано автором за [58; 22; 72].

Гуманітарна стабілізація створює базові передумови для відновлення управлінських спроможностей держави; інституційна реконструкція забезпечує формування політичних та адміністративних рамок відбудови; розвиток інфраструктури відкриває можливості для перезапуску економічної активності; модернізаційний етап формує конкурентні сектори, технологічні рішення та інтеграційні можливості; а довгострокова інтеграція визначає траєкторію включення країни у глобальні та регіональні ринки. Важливо, що ці етапи не є жорстко послідовними: у сучасних умовах вони часто перекриваються та реалізуються паралельно, що дозволяє прискорити реконструкцію та адаптувати її до нових викликів. Саме така динамічна модель етапності стає основою підходів, які міжнародні організації рекомендують застосовувати у післявоєнній відбудові України.

Сучасні дослідження підкреслюють, що післявоєнне відновлення України має потенціал перетворитися на найбільший економічний та інституційний проєкт у Європі після Другої світової війни. Його успішність визначатиметься якістю проведення структурних реформ, масштабами та ефективністю залучення приватних інвестицій, швидкістю інтеграції до Європейського Союзу, формуванням прозорої системи управління відбудовою та розвитком людського капіталу. Звіти КШЕ, Центру економічної стратегії та Світового банку

наголошують, що відновлення України має йти шляхом не відтворення довоєнних структур, а створення нової моделі розвитку, орієнтованої на інновації, цифрову модернізацію, зелений перехід і підвищення економічної стійкості. Таким чином, післявоєнна реконструкція виступає не лише комплексом технічних і фінансових заходів, а стратегічним процесом інституційної, технологічної та структурної трансформації, що визначатиме траєкторію розвитку України на десятиліття вперед [9; 23; 69].

Таким чином, післявоєнне відновлення є комплексним економічним, інституційним, технологічним і соціальним проєктом, який визначає траєкторію розвитку держави на тривалий період. У центрі сучасних підходів стоїть перехід від моделі «відбудови» до моделі «перебудови», що передбачає глибоку структурну модернізацію економіки, цифрову трансформацію, формування інноваційних кластерів, зміцнення інституційної спроможності та утвердження принципів сталого розвитку. Такий підхід забезпечує не лише відновлення зруйнованого потенціалу, а й створення нової, більш конкурентоспроможної та стійкої економічної системи.

1.3. Європейська інтеграція як ключовий фактор структурних змін і модернізації економіки України

Європейська інтеграція у XXI столітті розглядається не лише як зовнішньополітичний вибір, а як комплексний інструмент внутрішньої трансформації держав. Для України, яка перебуває на етапі глибокої структурної модернізації та водночас долає наслідки тривалої трансформаційної кризи й повномасштабної військової агресії, інтеграція до Європейського Союзу відіграє роль стратегічної рамки довгострокового розвитку. Вона передбачає тотальне оновлення економічних інститутів, перехід до сучасних стандартів регулювання, зміцнення верховенства права та підвищення конкурентоспроможності економіки. Угода про асоціацію та подальші рішення ЄС створюють для України

не лише зовнішні політичні орієнтири, а й внутрішній імператив структурної модернізації, заснованої на принципах єдиного ринку, цифрової та «зеленої» трансформації, відкритої конкуренції й інституційної стійкості [62; 33].

Ключовим юридичним та інституційним фундаментом є євроінтеграційний курс України, закріплений в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, включно з Поглибленою та всеосяжною зоною вільної торгівлі (ПВЗВТ, DCFTA). Угода, ратифікована у 2014 р., визначила режим політичної асоціації та поетапної економічної інтеграції на основі поступового наближення законодавства України до *acquis communautaire* у сферах торгівлі, конкуренції, технічного регулювання, енергетики, транспорту, фінансових послуг, державних закупівель, санітарних і фітосанітарних стандартів. Її імплементація сформувала інституційну основу для модернізації регуляторного середовища, поглиблення участі української економіки у внутрішньому ринку ЄС та переходу від політики співпраці до політики фактичної інтеграції, що закладає передумови для подальшого членства [27; 62]. Згодом Угода була неодноразово оновлена та консолідована, що відображає динаміку адаптації України до нових політик ЄС, включно з «Європейським зеленим курсом» та цифровим порядком денним.

Європейська інтеграція набула нового стратегічного виміру після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 р. У лютому 2022 р. Україна подала офіційну заявку на вступ до Європейського Союзу, а вже 23 червня 2022 р. Європейська рада надала статус країни-кандидата, визнавши європейську перспективу держави та політичну незворотність євроінтеграційного курсу. У 2023 р. Європейська комісія вперше включила Україну до Щорічного пакета розширення, оцінила прогрес виконання семи рекомендацій та рекомендувала розпочати переговори про вступ. 14 грудня 2023 р. Європейська рада схвалила політичне рішення про відкриття переговорного процесу, тим самим перевірши відносини України та ЄС з рамок асоціації у формат повноцінної політики членства [27; 44]. У листопаді 2023 р. Європейська комісія вперше включила Україну до Пакета розширення і рекомендувала розпочати переговори про

вступ, а 14 грудня 2023 р. Європейська рада ухвалила політичне рішення про відкриття переговорів щодо приєднання, що фактично перевело відносини України та ЄС у нову якість – від асоціації до повномасштабного процесу членства [63].

У сучасних дослідженнях та стратегічних документах ЄС європейську інтеграцію України трактують як двоетапний, або двошаровий процес.

Перший вимір — це глибинна імплементація Угоди про асоціацію та секторальна інтеграція до внутрішнього ринку ЄС, що охоплює торговельні режими, технічне регулювання, енергетику, транспорт, цифрову економіку та державні закупівлі.

Другий вимір — перехід до повномасштабних переговорів про членство, які передбачають виконання Копенгагенських критеріїв та адаптацію законодавства до всіх 33 переговорних кластерів. Таким чином, євроінтеграція стає не лише зовнішньополітичним напрямом, а комплексною дорожньою картою модернізації економіки та інституцій [62, 63].

З позиції економічної теорії та практики розширення ЄС, саме секторальна та регуляторна інтеграція формують основні механізми впливу євроінтеграції на структурну перебудову економіки держав-кандидатів. Для України ці механізми проявляються через кілька ключових каналів - торговельний, регуляторний, інвестиційний, інституційний та технологічний. Кожен із них відображає окрему логіку трансформації: від зміни структури експорту й розвитку внутрішньої конкуренції до залучення інвестицій, модернізації промисловості та формування інноваційної економіки. Узагальнений зміст цих каналів та їх очікувані структурні ефекти наведено в таблиці 1.5, яка систематизує вплив євроінтеграційних процесів на ключові сфери економічного розвитку.

Порівняльний аналіз наведених каналів свідчить, що європейська інтеграція впливає на економіку України не точково, а як багатовимірний системний процес, який одночасно охоплює торговельні потоки, інституційне середовище, інвестиційний клімат та технологічну базу виробництва.

Таблиця 1.5

Канали впливу європейської інтеграції на структурні зміни економіки України

Канал	Зміст впливу	Очікувані структурні ефекти
Торговельний	ПВЗВТ, скасування мит, доступ до внутрішнього ринку ЄС	Зростання частки переробленої продукції в експорті, диверсифікація ринків
Регуляторний	Наближення законодавства до <i>acquis</i> , гармонізація стандартів	Зменшення технічних бар'єрів, підвищення якості продукції, зростання конкуренції
Інвестиційний	Захист інвесторів, інтеграція у фінансові програми ЄС	Залучення ПІІ, розвиток інфраструктури, модернізація виробництва
Інституційний	Реформи правосуддя, антикорупційні механізми, децентралізація	Підвищення довіри, зниження транзакційних витрат, формування сприятливого бізнес-середовища [
Технологічний	Участь у програмах Horizon Europe, цифровий ринок, зелений курс	Інноваційні кластери, «зелена» модернізація енергетики й промисловості, зростання продуктивності

Джерело: систематизовано автором за [63; 27; 62; 34;].

У сукупності ці канали створюють ефект структурного мультиплікатора: регуляторне наближення стимулює модернізацію підприємств, інституційні реформи підвищують довіру інвесторів, а доступ до програм ЄС відкриває можливості для технологічного оновлення та розвитку інноваційних кластерів. Саме така взаємодія дозволяє розглядати євроінтеграцію як ключову рушійну силу довгострокової модернізації української економіки.

Одним із найбільш відчутних вимірів євроінтеграції для України є поступова секторальна інтеграція до внутрішнього ринку ЄС. На відміну від загальних політичних декларацій, секторальний формат передбачає практичне включення українських ринків, регуляторних систем та інфраструктури у спільні європейські правила гри. Така інтеграція відбувається за напрямками, де ступінь правової гармонізації, технічної сумісності та інституційної спроможності вже є достатньо високим або демонструє швидку динаміку прогресу. Саме ці сфери — торгівля промисловою продукцією, енергетика, транспорт, цифровий ринок, технічне регулювання — визначають «точки входу» України у спільний ринок ЄС і створюють прямі структурні ефекти для економіки та бізнес-середовища.

Аналітичні звіти українських і європейських дослідницьких центрів виокремлюють низку пріоритетних напрямів, за якими Україна вже наближається до стандартів внутрішнього ринку ЄС і демонструє найбільший прогрес секторальної інтеграції [27; 34]. До таких напрямів належать:

- подолання технічних бар'єрів у торгівлі та підготовка до укладення Угоди АСАА (про взаємне визнання результатів оцінки відповідності промислової продукції);

- інтеграція енергетичних ринків і завершення синхронізації з ENTSO-E;

- розвиток транспортних коридорів і включення до мереж TEN-T;

- формування спільного цифрового простору, включно з роумінгом;

- поступове запровадження режимів «промислового безвізу» для окремих груп товарів і секторів.

Ці напрями визначають ключові траєкторії входження України у спільний ринок ЄС, оскільки поєднують регуляторну гармонізацію, інфраструктурну сумісність і технологічну модернізацію. У сфері технічного регулювання Україна вже здійснила суттєвий поступ, наблизивши значну частину законодавства до директив та регламентів ЄС у рамках підходів New Approach і Global Approach. Проведена реформа системи стандартизації, метрології та оцінки відповідності, а також створення сучасної інституційної інфраструктури якості дозволили перейти від пострадянської моделі до європейських принципів управління технічними бар'єрами у торгівлі. На цьому тлі підготовка до підписання Угоди АСАА (Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products) розглядається не лише як інструмент полегшення доступу українських товарів на ринок ЄС, а й як ключовий крок у модернізації промислових стандартів, підвищенні якості продукції та інтеграції українських виробників у європейські виробничі ланцюги. [27; 61]. Це означатиме не лише зниження витрат для експортерів, а й стимулювання модернізації виробничих стандартів та технологій.

Європейська інтеграція виконує роль структурного каталізатора модернізації української економіки, оскільки поєднує торговельну, регуляторну, інституційну, інвестиційну та технологічну трансформації. Вона не обмежується адаптацією законодавства чи лібералізацією торгівлі, а створює комплексну рамку переходу до моделі розвитку, заснованої на інноваціях, конкурентоспроможності та високих стандартах регулювання. Взаємозв'язок цих процесів узагальнено на рисунку 1.3.

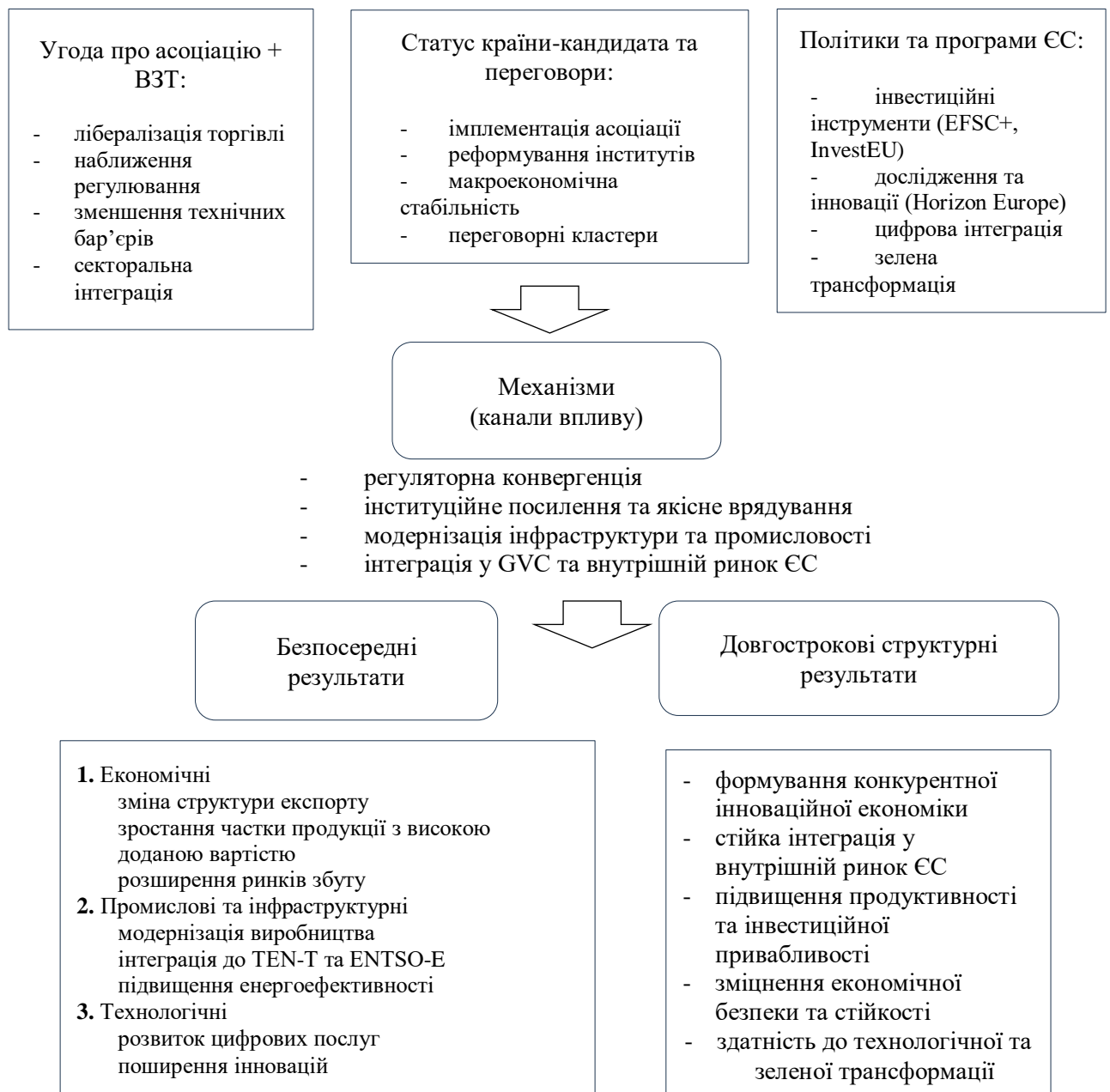

Рисунок 1.3. Євроінтеграція як драйвер структурної модернізації економіки України

Як показано на рисунку 1.3, вплив євроінтеграції формується через три ключові блоки — Угоду про асоціацію та ПВЗВТ, статус країни-кандидата і переговорний процес, а також доступ до політик і програм ЄС. Кожен із них генерує власні механізми трансформації: лібералізацію торгівлі, наближення регулювання та секторальну інтеграцію; імплементацію *acquis*, реформування інститутів і зміцнення макроекономічної стійкості; розвиток інвестиційних інструментів, інновацій та цифрово-зеленої модернізації. У сукупності ці механізми зумовлюють ключові структурні зміни економіки України — зміну експортної структури, модернізацію промисловості й інфраструктури, зростання ролі послуг та ІКТ, а також посилення інституційної спроможності. Це підтверджує системну роль євроінтеграції як внутрішнього драйвера модернізації та підвищення конкурентоспроможності в умовах післявоєнного відновлення.

За даними Європейської комісії, ПВЗВТ уже призвела до істотного поглиблення торговельної інтеграції: ЄС став головним торговельним партнером України, а частка експорту до країн ЄС суттєво зросла, зокрема за рахунок аграрної продукції, металургії, деревини та продукції машинобудування. Водночас у середньостроковій перспективі очікується зміна структури експорту на користь продукції з вищою доданою вартістю, що прямо пов'язано з вимогами регуляторного наближення та інвестиціями в модернізацію підприємств.

Важливим елементом євроінтеграції є глибинна реформа інституційної та правової системи, яка визначає якість економічної модернізації та здатність держави забезпечувати сталі правила гри. У щорічних Звітах Європейської комісії щодо України (2022–2024 рр.) відзначається прогрес у сферах публічної адміністрації, державних закупівель, конкурентійної політики, цифровізації публічних послуг та інтеграції в європейські регуляторні режими. Водночас зберігаються виклики у верховенстві права, судовій реформі та боротьбі з корупцією, що визначають ключові умови для майбутнього членства. Таким

чином, інституційні зміни розглядаються не лише як формальна вимога ЄС, а як фундамент формування сучасного економічного середовища, здатного забезпечити інвестиційну привабливість, прозорість та стійкість у післявоєнний період.

Окремий вимір структурних змін пов'язаний з інтеграцією України до європейського енергетичного, цифрового та зеленого простору. Угода про асоціацію, ПВЗВТ та подальші секторальні домовленості передбачають наближення до норм Третього енергетичного пакета ЄС, розвиток ринку відновлюваної енергії, синхронізацію з ENTSO-E та модернізацію енергетичної інфраструктури. У цифровій сфері пріоритетами стали адаптація до єдиного цифрового ринку, розширення транскордонних послуг та участь у програмах Digital Europe. Паралельно Україна поступово готується до виконання вимог Європейського зеленого курсу, включно з декарбонізацією промисловості, розвитком «чистих» технологій та адаптацією до механізму СВМ. Таке поєднання енергетичної, цифрової та кліматичної інтеграції формує основу для довгострокової модернізації та підвищення конкурентоспроможності української економіки. [64; 34; 58].

Послідовність та глибина євроінтеграційних процесів визначають темпи і напрям структурної модернізації економіки України. Розвиток відносин з ЄС має чітку етапність — від підписання та імплементації Угоди про асоціацію до отримання статусу кандидата і початку переговорів про вступ. Кожен із цих етапів супроводжувався запуском нових механізмів економічної, інституційної та регуляторної трансформації, що відобразилося у перерозподілі торговельних потоків, модернізації секторів, посиленні інституційної спроможності та розширенні доступу до програм і ринків ЄС. Узагальнення ключових віх цього процесу наведено в таблиці 1.6, яка демонструє, як кожний інтеграційний крок створював передумови для поглиблення структурних змін.

Таблиця 1.6

Ключові етапи європейської інтеграції України (структурний вимір)

Рік	Подія	Структурне значення
2014	Підписання та ратифікація Угоди про асоціацію Україна–ЄС	Закладання правової бази політичної асоціації та економічної інтеграції
2016	Повноцінний запуск ПВЗВТ (DCFTA)	Лібералізація торгівлі, початок глибоких регуляторних реформ
2017–2021	Інтенсивна імплементація acquis у сферах технічного регулювання, енергетики, транспорту	Зменшення бар'єрів у торгівлі, модернізація секторів
2022	Надання статусу країни-кандидата на вступ до ЄС	Євроінтеграція як стратегічна рамка реформ і відновлення
2023	Включення України до Пакета розширення, рекомендація розпочати переговори	Поступовий перехід від асоціації до політики членства
2024+	Підготовка до секторальної інтеграції (АСАА, внутрішній ринок, енергетика, транспорт)	Поглиблення структурних змін, наближення до єдиного ринку

Джерело: складено автором за [62; 64; 65]

Аналіз ключових етапів європейської інтеграції України свідчить, що кожен етап цього процесу супроводжувався якісними змінами у структурі економічної політики та механізмах її реалізації. Підписання й імплементація Угоди про асоціацію заклали фундамент регуляторної конвергенції та лібералізації торгівлі; запуск ПВЗВТ — стимулював модернізацію виробництва і зростання частки експорту до ЄС; отримання статусу кандидата — активізувало інституційні реформи та формування переговорних кластерів; а включення до Пакета розширення ЄС — стало відправною точкою для переходу від політики асоціації до політики членства. Сукупність цих рішень сформувала стійку рамку структурної трансформації, що визначає довгострокову траєкторію розвитку України в умовах післявоєнного відновлення та поступового входження до внутрішнього ринку ЄС.

Таким чином, європейська інтеграція виступає ключовим драйвером структурної модернізації економіки України, поєднуючи інституційні реформи, лібералізацію ринків, секторальну інтеграцію та технологічну трансформацію.

Через механізми Угоди про асоціацію, ПВЗВТ, секторальні політики ЄС, програми інвестиційної та цифрової підтримки, а також переговорні кластери формується комплексна рамка змін, що охоплює промисловість, енергетику, інфраструктуру, ІКТ та інституційний розвиток. Етапність інтеграційного процесу забезпечує накопичувальний ефект, у межах якого кожне нове рішення ЄС відкриває додаткові канали модернізації та наближає Україну до стандартів внутрішнього ринку ЄС. У сукупності це створює умови для формування конкурентної, інноваційної та стійкої економіки, здатної до швидкого відновлення та довгострокового розвитку в європейському економічному просторі.

Висновки до першого розділу

У першому розділі розкрито теоретико-методологічні засади трансформаційних процесів у світовій економіці, специфіку післявоєнного відновлення як форми структурної перебудови та роль європейської інтеграції як ключового драйвера модернізації української економіки. Проведений аналіз дозволив сформулювати такі узагальнення.

1. Систематизовано сучасні тенденції трансформації міжнародних економічних відносин, зумовлені поєднанням технологічних зрушень, геоекономічної конкуренції, зміною конфігурації глобальних ланцюгів створення вартості та переформатуванням інституційного середовища. Показано, що глобальна економіка переходить до мультиполярної моделі, де зростає роль регіональних блоків, цифрових платформ та інноваційних кластерів. Доведено, що міжнародні потоки товарів, капіталу та знань дедалі більше залежать від інфраструктурної зв'язаності, технологічної сумісності та стійкості логістичних систем.

2. Розкрито особливості післявоєнного відновлення як форми глибинної економічної трансформації. Післявоєнна реконструкція розглядається

як довгостроковий процес модернізації, який поєднує інституційні реформи, структурне оновлення виробничих потужностей, розвиток людського капіталу та впровадження «зелених» і цифрових технологій. Узагальнено п'ять принципів сучасних відновлювальних стратегій («build back better», інституційна спроможність, стійка інфраструктура, інтеграція в глобальні ринки, прозорість і цифровізація), що формують рамку економічної перебудови країн, які переживають великі кризи.

3. Обґрунтовано, що для України післявоєнне відновлення є не лише економічним, а й інституційним і технологічним проєктом. Підкреслено, що відбудова має орієнтуватися не на відтворення довоєнної структури, а на формування нової економічної архітектури, сумісної з європейськими стандартами, цифровими технологіями, вимогами декарбонізації та сучасними логістичними моделями. Показано, що модернізація інфраструктури, інтеграція до TEN-T і ENTSO-E, розвиток кластерів та інноваційної екосистеми є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності на глобальних ринках.

4. Систематизовано роль європейської інтеграції як драйвера структурної модернізації економіки України. На основі аналізу Угоди про асоціацію, ПВЗВТ, переговорних кластерів та доступу до політик ЄС показано, що інтеграційні механізми запускають регуляторну конвергенцію, інституційну реформу, лібералізацію торгівлі, підвищення стандартів якості та технологічне оновлення секторів. Доведено, що євроінтеграція не обмежується зовнішньополітичним виміром, а формує внутрішні стимули для модернізації промисловості, розвитку ІКТ-сектору, розширення участі в глобальних ланцюгах створення вартості та посилення інституційної стійкості.

5. Узагальнено ключові етапи інтеграції України до ЄС та їх структурні ефекти. Показано, що імплементація Угоди про асоціацію забезпечила основу для регуляторної гармонізації та торговельної лібералізації; запуск ПВЗВТ — для переорієнтації експорту та модернізації виробництва; отримання статусу

кандидата — для прискорення інституційних реформ; включення до Пакета розширення — для переходу від політики асоціації до політики членства. Встановлено накопичувальний ефект інтеграційних рішень, що проявляється у сталому поглибленні структурних змін в економіці.

Отже, перший розділ формує цілісну теоретичну рамку, яка дозволяє розглядати міжнародні трансформації, післявоєнне відновлення та європейську інтеграцію як взаємопов'язані процеси, що визначають траєкторію модернізації української економіки. Отримані результати слугують методологічною основою для подальшого аналізу сучасного стану логістичної, виробничої та інституційної систем України у другому розділі роботи.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

2.1. Динаміка та структура зовнішньої торгівлі України (2020–2025)

У період 2020–2025 років зовнішня торгівля України зазнала серйозних коливань — від відносної стабільності у 2020–2021 рр., через шок 2022 р., пов'язаний із повномасштабним вторгненням РФ, до поступового відновлення у 2023–2024 рр., однак уже в умовах нової геоекономічної конфігурації. Цей період наочно демонструє, як війна вплинула на обсяги торгівлі, змусила переорієнтувати логістичні маршрути, змінити товарну та географічну структуру експорту й імпорту, що має безпосереднє значення для економічної стійкості та інтеграції України до європейського економічного простору.

Офіційні дані Державної служби статистики України свідчать, що у 2022р. експорт товарів становив 44148,8 млн дол США, що дорівнює лише 64,9 % рівня 2021 р. Імпорт за цей рік досяг 55273,5 млн дол США, або 75,9 % від рівня 2021 р. Унаслідок цього сальдо зовнішньої торгівлі товарами було негативним і становило –11124,7 млн дол США. У 2023 р. експорт скоротився до 36186,2 млн дол США (82,0 % від рівня 2022 р.), тоді як імпорт зріс до 63562,4 млн дол США. Коефіцієнт покриття імпорту експортом знизився до 0,57 порівняно з 0,80 у 2022 р., а негативне сальдо поглибилося до -27376,4 млн дол США.

За 2024 рік, за даними експрес-випусків, експорт товарів склав 41733,1 млн дол, імпорт - 70751,2 млн дол, що дає дефіцит торгівлі в 29018,1 млн дол. При цьому експорт зріс на 15,3% порівняно з 2023 р., імпорт - на 11,3%.

Ситуація показує, що, хоча обсяги експорту поступово повертаються, імпорт відновлюється швидшими темпами - через потреби відбудови, логістичних витрат, енергетики, товарів, які неможливо виробити або імпортувати безперебійно у воєнних умовах.

Таблиця 2.1

Зовнішньоторговельні показники України, 2021–2024
(товари, млн дол. США)

Рік	Експорт	Імпорт	Сальдо	Коефіцієнт покриття
2021	65870	69963	-4093	0,94
2022	44148,8	55273,5	-11124,7	0,80
2023	36186,2	63562,4	-27376,4	0,57
2024	41733,1	70751,2	-29018,1	0,59

Побудовано на основі даних [6].

В умовах воєнних обставин та логістичних обмежень структура експорту й імпорту також зазнала суттєвих змін. За даними WITS за 2022 р., частка сировинних товарів (raw materials) в експорті України залишалася високою — близько 42,1 %, проміжних товарів — 34,7 %, споживчих — 18,3 %, тоді як капітальні товари становили лише 4,6 %. Імпорт капітальних товарів у 2022 р. оцінювався приблизно у 23,3 % від загального імпорту, що відображає потребу у відбудові промисловості й інфраструктури та модернізації основних фондів. Таким чином, зміна структури торгівлі вказує на сировинну орієнтацію експорту та інвестиційно-технологічний характер значної частини імпорту.

Географічна структура торговельних зв'язків також коригується. За 2023р. основними торговельними партнерами України за експортом були країни ЄС, Туреччина і Китай, а за імпортом — Китай, Польща, Німеччина, Туреччина та США. При цьому частка ЄС у загальній торгівлі зростає, що підтверджує підсилення орієнтації на європейський ринок.

Для забезпечення комплексної оцінки трансформації зовнішньоекономічних зв'язків України у 2020–2024 рр. доцільним є порівняльний аналіз часток окремих країн у структурі експорту, імпорту та загального товарообігу. Такий підхід дозволяє не лише визначити зміну географічних пріоритетів, але й виявити асиметрію торговельних потоків, залежність від окремих партнерів та характер структурних коригувань під впливом війни, логістичних обмежень та прискорення євроінтеграційних

процесів. Зокрема, у період після 2022 р. зовнішня торгівля України зазнала різкої переорієнтації на ринок ЄС, тоді як роль традиційних партнерів — Китаю, Туреччини, деяких азійських та пострадянських країн — змінилася нерівномірно. Узагальнені показники наведено у таблиці, сформованій на основі офіційних даних Держстату, WITS та DG Trade.

Таблиця 2.2

Зведена таблиця зовнішньої торгівлі України, 2020 – 2024рр (% , товари)

Країна	2020			2021			2022			2023			2024		
	Е	І	ТО	Е	І	ТО	Е	І	ТО	Е	І	ТО	Е	І	ТО
ЄС (загалом)	39	41	40	40	42	41	51	53	52	55	58	56,6	56	59	57
Польща	6	8	7	7	9	8–9	9	10	10	10	11	10	11	12	11
Німеччина	5	7	6	5	7	6	5	7	6	5	7	6	5	7	6
Китай	5	20	12–14	5	22	14	4	18	12	4	14	9	4	14	9
Туреччина	6	3	5	6	4	5	6	4	5	6	4	5	6	4	5
Італія	4–5	4	4–5	5	4	4–5	4	3	4	3	3	3	3	3	3
США	2–3	4	3	2–3	4	3	2	4	3	2	4	3	2	4	3

Побудовано на основі даних [6, 37]

Представлені дані свідчать про суттєву структурну зміну географії зовнішньої торгівлі України протягом 2020–2024 рр. Найбільш помітним трендом стає стає зростання частки Європейського Союзу, який перетворюється на домінуючого торговельно-економічного партнера: товарообіг із ЄС зріс від близько 40 % у 2020 р. до понад 57 % у 2024 р. Це зумовлено як фізичним переорієнтуванням логістики після блокади морських портів та відновлення сухопутних коридорів, так і поглибленням інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС (режим автономної торгівлі, «шляхи солідарності», перегляд митних обмежень). Польща у цей період стала найбільш важливим індивідуальним партнером України, що відображається у стабільному зростанні її частки в товарообігу — від близько 7 % у 2020 р. до орієнтовно 11 % у 2024 р. Це пояснюється перетворенням Польщі на ключовий логістичний хаб для українського експорту та імпорту, переорієнтацією потоків з чорноморського напрямку на сухопутні канали, а також активізацією

виробничо-технологічної кооперації. Структура торгівлі з Німеччиною залишалася відносно стабільною: експорт на рівні близько 5 %, імпорт — близько 7 %, що свідчить про сталість зв'язків, які ґрунтуються переважно на імпорті високотехнологічної та промислової продукції, обладнання, транспорту та комплектуючих.

Торгівля з Китаєм характеризується високою часткою імпорту (14–22 %) за умов низької та майже незмінної частки експорту (4–5 %). Водночас помітною є тенденція до зниження загального товарообігу з Китаєм після 2021 р., що пов'язано зі зміною логістики, переорієнтацією на європейські виробничі ланцюги та скороченням обсягів металургійного експорту. Туреччина зберігала відносно стабільні показники: близько 6 % в експорті, 4 % в імпорті та приблизно 5 % у товарообігу, залишаючись одним із ключових ринків для української аграрної продукції та окремих металургійних товарів. Італія, традиційно важливий партнер у торгівлі металами, скоротила свою частку з 4–5 % до приблизно 3 % у 2023–2024 рр., що значною мірою зумовлено руйнуванням металургійних потужностей і транспортними обмеженнями. Торгівля зі США мала стабільну, але невисоку частку — близько 3 % у загальному товарообігу, при домінуванні імпорту високотехнологічної продукції, обладнання, фармацевтики й авіаційних компонентів.

Отже, у 2020–2024 рр. відбулася суттєва структурна перебудова зовнішньої торгівлі України: ЄС перетворився на центр тяжіння торговельних потоків, Польща — на ключового логістичного партнера, Китай — на головного постачальника промислової продукції, тоді як частка Туреччини та Італії значною мірою визначається галузевою спеціалізацією. Така трансформація відповідає євроінтеграційним пріоритетам України та формує нову модель міжнародної економічної взаємодії у післявоєнний період.

Загалом зміни свідчать про формування нової моделі зовнішньої торгівлі, у якій ЄС виступає не лише головним торговельним ринком, але й основним інституційним і технологічним орієнтиром. Така динаміка відповідає

стратегічним цілям України щодо інтеграції до єдиного європейського економічного простору та створює передумови для довгострокової реконфігурації зовнішньоторговельної спеціалізації країни у напрямі більшої диверсифікації, стійкості та відповідності стандартам ЄС.

Європейський Союз упродовж 2020–2024 рр. послідовно зміцнював статус головного торговельно-економічного партнера України. Частка ЄС у структурі товарообігу збільшилася приблизно з 40 % у 2020 р. до понад 57 % у 2024 р., що свідчить про глибинну переорієнтацію української зовнішньої торгівлі та адаптацію логістичних маршрутів до європейського ринку. Зростання частки імпорту з ЄС було дещо швидшим, ніж експорту, що зумовлено перенесенням ланцюгів постачання, актуалізацією потреби в обладнанні та матеріалах, а також розширенням дії режиму автономної торгівлі.

Польща у цей період стала найбільш важливим індивідуальним партнером України, що відображається у стабільному зростанні її частки в товарообігу — від близько 7 % у 2020 р. до орієнтовно 11 % у 2024 р. Це пояснюється трансформацією Польщі у ключовий логістичний хаб для українського експорту та імпорту, перенесенням потоків з чорноморського напрямку на сухопутні канали, а також поглибленням виробничо-технологічної кооперації.

Структура торгівлі з Німеччиною залишалася відносно стабільною: експорт на рівні близько 5 %, імпорт — близько 7 %. Це свідчить про сталість економічних зв'язків, що ґрунтуються переважно на імпорті високотехнологічної та промислової продукції, обладнання, транспорту та комплектуючих. Незмінність часток вказує на те, що німецький ринок зберігає важливість для технологічної модернізації України.

Торгівля з Китаєм характеризується високою часткою імпорту (14–22 %) і низькою часткою експорту (4–5 %). Водночас помітною є тенденція до зниження загального товарообігу з Китаєм після 2021 р., що пов'язано зі зміною логістики, переорієнтацією на європейські виробничі ланцюги, а також скороченням

обсягів металургійного експорту, який традиційно був важливою складовою українського експорту до регіону Східної Азії.

Туреччина зберігала стабільні показники впродовж усього періоду: приблизно 6 % в експорті, 4 % в імпорті та близько 5 % у товарообігу. Турецький ринок є одним із ключових для української аграрної продукції, а також для експорту окремих металургійних товарів. Торгівля з Туреччиною демонструє сталість навіть в умовах війни, що свідчить про взаємодоповнюваність структур експорту та імпорту двох країн.

Італія традиційно відігравала важливу роль у торгівлі металами, проте її частка зменшилася з 4–5 % у 2020 р. до приблизно 3 % у 2023–2024 рр. Це значною мірою пов'язано зі скороченням виробництва в українській металургії та логістичними обмеженнями, що ускладнили постачання чорних металів та прокату до ЄС. Торгівля зі США мала стабільну, але невисоку частку — близько 3 % у загальному товарообігу. Структура потоків відзначається домінуванням імпорту високотехнологічної продукції, обладнання, фармацевтики й авіаційних компонентів. Експорт до США обмежений, проте самі Сполучені Штати відіграють більш значну роль у фінансовій, інвестиційній та технологічній підтримці України, ніж у товарній торгівлі.

Загалом динаміка по ключових країнах свідчить про те, що у 2020–2024 рр. відбулася суттєва структурна перебудова зовнішньої торгівлі України: ЄС перетворився на центр тяжіння торговельних потоків, Польща — на ключового логістичного партнера, Китай — на головного постачальника промислової продукції, тоді як частка Туреччини та Італії визначалась галузевою спеціалізацією. Така трансформація відповідає євроінтеграційним пріоритетам України та формує нову модель економічної взаємодії у післявоєнний період.

Структура українського експорту у 2020–2024 рр. демонструє посилення залежності від сировинних товарів — аграрної продукції, руди та мінералів (табл. 2.3). Частка продовольчої групи після початку повномасштабної війни зросла понад 50 %, тоді як метали та вироби з них скоротилися майже втричі

через руйнування металургійної інфраструктури, блокаду портів і зниження виробничих потужностей. Попри зростання окремих сегментів, експорт загалом ще не повернувся до довоєнних рівнів, що обмежує здатність економіки забезпечувати зовнішньоторговельну рівновагу.

Імпорт відновився значно швидше, насамперед за рахунок машинобудування, електротехніки, транспортних засобів, а також енергоресурсів. Це типово для економік, що входять у фазу відбудови: зростає потреба в обладнанні, техніці, комплектуючих, будівельних матеріалах, генераторах, паливі та хімічній продукції. Поступове збільшення частки високотехнологічного імпорту є індикатором модернізаційних процесів, але водночас посилює структурний дефіцит торговельного балансу. Низький коефіцієнт покриття експорту імпортом (0,57–0,59 у 2023–2024 рр.) свідчить про значний та стійкий дефіцит, що потребує додаткових джерел компенсації — припливу інвестицій, міжнародної фінансової допомоги, кредитів, а також прискореного розвитку експорту послуг, ІТ-сектору та продукції з вищою доданою вартістю.

Таблиця 2.3

Структура експорту та імпорту України за основними товарними групами, 2020–2024 (% від загального обсягу)

Товарна група	2020	2022	2023	2024
ЕКСПОРТ				
Аграрна продукція (зерно, олія, шрот, продовольство)	45	53	56	55
Метали та вироби з них	20	8	7	6
Руди та мінерали	11	16	14	15
Машини, обладнання, транспортні засоби	5	5	6	7
Хімічна продукція	6	5	4	4
Інші товари	13	13	13	13
ІМПОРТ				
Машини, обладнання, електротехніка	25	30	33	34
Паливо, нафтопродукти, енергетика	18	25	21	20
Хімічна продукція, фармацевтика	14	16	17	17
Транспортні засоби та комплектуючі	10	12	12	13
Полімери, пластмаси, гума	8	7	8	9
Споживчі товари	15	10	9	9
Інші товари	10	10	10	10

Побудовано на основі [6, 71, 72].

Дані свідчать, що українська товарна структура експорту залишається сировинно орієнтованою, що підвищує чутливість економіки до зовнішніх шоків, зокрема цінових коливань і логістичних ризиків. Висока частка аграрної продукції забезпечує валютні надходження, але не сприяє довгостроковому зростанню без глибокої переробки. Водночас структура імпорту демонструє технологічний характер відновлення: збільшується частка машин, промислових товарів і енергетики, необхідних для реконструкції інфраструктури та виробництва.

Низький коефіцієнт покриття експорту імпортом (0,57–0,59 у 2023–2024 рр.) свідчить про значний дефіцит торговельного балансу. Це потребує додаткових джерел компенсації — зовнішніх інвестицій, міжнародної допомоги, кредитів, а також подальшого розвитку експорту послуг, ІТ-сектору та продукції з вищою доданою вартістю. Зростання торговельних зв'язків із країнами ЄС та окремими стратегічними партнерами (Польща, Туреччина, Китай) допомагає компенсувати втрату ринків, закритих через війну, та формує основу для структурної перебудови післявоєнної економіки.

Узагальнюючи динаміку 2020–2025 рр., можна стверджувати, що зовнішня торгівля України увійшла у фазу глибокої структурної трансформації. Війна спричинила різке звуження експортних можливостей у 2022 р., але водночас стала каталізатором переорієнтації торговельних потоків на ринок Європейського Союзу. Відновлення експорту у 2023–2024 рр. засвідчує адаптацію українських виробників до нових логістичних умов та поступове повернення на ключові ринки, однак обсяги залишаються нижчими за довоєнні. Імпорт, навпаки, демонструє швидше та стабільніше зростання, що відображає потреби відбудови, модернізації та забезпечення критичних сфер економіки — енергетики, промисловості, будівництва.

Зміна товарної структури підтверджує стійку сировинну орієнтацію експорту та високотехнологічний характер імпорту. Агропромислова продукція сформувала понад половину експорту у 2023–2024 рр., тоді як метали та вироби

з них скоротилися через руйнування виробничих потужностей та блокаду портів. З боку імпорту зросла частка машинобудування, електротехніки та промислових комплектуючих, що свідчить про активізацію інвестиційних та відновлювальних процесів. Сукупність цих факторів зумовила значний та стійкий дефіцит торговельного балансу (коефіцієнт покриття 0,57–0,59), який потребуватиме компенсуючих механізмів - інвестицій, зовнішньої фінансової підтримки та розвитку експорту продукції з вищою доданою вартістю.

У комплексі динаміка зовнішньої торгівлі засвідчує зміщення економічної моделі України у напрямі глибшої інтеграції з ЄС, диверсифікації партнерів та оновлення структури імпорту. Водночас збереження сировинного характеру експорту та високого дефіциту торговельного балансу залишається ключовим викликом для економічної стійкості та ефективної післявоєнної трансформації.

2.2. Прямі іноземні інвестиції та міжнародна фінансова допомога Україні (2020–2025)

У 2020–2025 рр. динаміка прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та міжнародної фінансової допомоги Україні була визначена поєднанням глобальних кризових чинників та внутрішніх структурних викликів. Пандемія COVID-19, збройна агресія Росії проти України та масштабні руйнування економічної інфраструктури призвели до різкого скорочення припливу капіталу у 2022 р., але водночас активізували безпрецедентні обсяги зовнішньої фінансової підтримки з боку міжнародних партнерів. Ситуація демонструє глибоку трансформацію інвестиційного середовища та підвищення ролі офіційного сектору у фінансуванні економіки України.

Період 2020–2021 рр. характеризувався помірною динамікою ПІІ: за даними Національного банку України, чистий приплив іноземних інвестицій у 2021 р. становив близько 6,8 млрд дол. США, що було одним із найвищих показників після 2012 р. [19]. Основними інвесторами у цей період залишалися

Кіпр, Нідерланди, Швейцарія, Німеччина та Велика Британія, а ключові галузі залучення включали фінанси, торгівлю, ІТ, промисловість та нерухомість.

У 2022 р. внаслідок повномасштабного вторгнення РФ Україна зафіксувала історичний шок ПІІ: чистий приплив впав до негативного значення (мінус 0,4 млрд дол. США), а значний обсяг «інвестицій» формально складався з реінвестованих доходів банків та підприємств, що не мали змоги вивести капітал через воєнні обмеження [20]. Активність приватних інвесторів практично зупинилася, що характерно для економік, які перебувають у зоні високого воєнного ризику.

Таблиця 2.4

Динаміка прямих іноземних інвестицій та міжнародної фінансової допомоги Україні, 2020–2025 рр., (млрд дол США)

Рік	Чисті ПІІ в Україну (НБУ)	Зміна ПІІ порівняно з поперед. роком	Міжнародна фінансова допомога (МФД), всього
2020	0,8	-	2,1
2021	6,8	+750 %	2,5
2022	-0,4	різке падіння	32,1
2023	0,5	відновлення	42,0
2024	1,2	помірне зростання	45,5
2025 (прогноз)	2,0–3,5	прискорення	40–44

Побудовано на основі даних [19; 20, 17],71,74,75.].

Натомість у 2022–2024 рр. різко зросла роль міжнародної фінансової допомоги, яка стала ключовим компенсатором інвестиційного спаду. За даними Міністерства фінансів України, у 2022 р. країна отримала понад 32 млрд дол. США офіційної допомоги — грантів, позик, бюджетної підтримки та гуманітарних програм [17]. У 2023 р. обсяг міжнародної допомоги перевищив 42 млрд дол. США, включно з програмами ЄС, США, Японії, Канади, Світового банку та МВФ.

Європейський Союз у цей період став найбільшим донором України. Програма макрофінансової допомоги (MFA) у 2022–2023 рр. забезпечила понад 18 млрд євро підтримки платіжного балансу та бюджету [43]. У 2024 р.

запрацював новий інструмент — Ukraine Facility на 50 млрд євро до 2027 р., що є найбільшою фінансовою програмою ЄС в історії взаємин із третіми країнами [44].

Міжнародний валютний фонд також відіграв ключову роль у стабілізації української економіки. У березні 2023 р. МВФ ухвалив чотирирічну програму EFF обсягом 15,6 млрд дол. США — першу програму у воюючій країні в історії Фонду [64]. Її структура спрямована на макрофінансову стабільність, реформування governance-системи, енергетичного сектору та зміцнення фінансової стійкості. У 2023–2025 рр. Україна регулярно отримує транші за програмою, що підтримують резерви та бюджетну стабільність [64].

Світовий банк сконцентрував допомогу на критичній інфраструктурі, соціальних виплатах та відбудові. Ключовим став проєкт PEACE (близько 16 млрд дол. разом із внесками донорів), спрямований на підтримку освіти, охорони здоров'я та соціальних програм [74]. Також створено спеціальний фонд URTF для відбудови та реконструкції, що акумулює кошти партнерів — США, ЄС, Норвегії, Швейцарії та інших донорів [73].

У сфері інвестицій активізувалися програми підтримки та гарантування воєнних ризиків. Міжнародне агентство з гарантування інвестицій (MIGA) вперше запустило спеціальні гарантії для проєктів в Україні, що частково компенсують ризики втрат через воєнні дії [57]. ЄБРР, своєю чергою, розширив інструменти кредитного гарантування та співфінансування приватних компаній, спрямованих на енергетичну безпеку, транспорт та МСБ [38].

США, Канада, Велика Британія, Японія та інші партнери забезпечили значну частину прямої бюджетної підтримки України. США у 2022–2024 рр. надали понад 25 млрд дол. бюджетної допомоги, спрямованої на покриття дефіциту та фінансування критичних соціальних видатків [66]. Канада застосувала інноваційний механізм Ukrainian Sovereignty Bond, що залучив мільярди доларів для України [51], тоді як Японія та Велика Британія

зосередилися на довгострокових програмах відновлення та реконструкції [51; 72].

У 2024–2025 рр. фіксується поступове відновлення приватних інвестицій — насамперед у сферах ІТ, відновлюваної енергетики, логістики, агротехнологій та оборонних інновацій. Це пов’язано з запуском програм ризик-страхування для бізнесу, гарантійних механізмів та появою високого попиту на технології відбудови. Проте загальний рівень ПІІ залишається нижчим за довоєнний, і відновлення інвестиційного циклу залежить від безпекових умов, якості інституцій та подальшого зміцнення інтеграційної траєкторії України з ЄС.

Таблиця 2.5

Міжнародна фінансова допомога Україні за основними донорами (ЄС, США, МВФ, Світовий банк), 2020–2025 рр.

(млрд дол. США)

Рік	Європейський Союз (MFA, Ukraine Facility)	США (бюджетна підтримка, гранти, USAID)	МВФ (Stand-By, EFF)	Світовий банк (PEACE, інші програми)	Разом по 4 донорах
2020	1,2	0,5	2,1	0,4	4,2
2021	1,4	0,8	0	0,3	2,5
2022	7,2	12,0	2,7	5,7	27,6
2023	18,0	11,8	3,5	6,5	39,8
2024	18,0	11–12	4,5	7,0	40,5–41,5
2025 (прогноз)	16–18	10–12	4–5	6–7	36–42

Побудовано на основі даних: [46 ; 44; 45; 58, 65, 72].

Європейський Союз став ключовим інституційним донором України, особливо після запуску у 2024 р. програми Ukraine Facility обсягом 50 млрд євро. У 2022–2024 рр. частка ЄС у загальному обсязі міжнародної підтримки перевищила 35–40 %. Основні інструменти: макрофінансова допомога (MFA), гарантії, бюджетна підтримка, інвестиційні фонди.

США забезпечили найбільші обсяги грантової допомоги. У 2022–2024 рр. частка США становила близько 30 % загального зовнішнього фінансування

України. Підтримка надходила через US Treasury, USAID, World Bank TFs, US Supplemental Budget.

МВФ у 2020–2025 рр. виконує системну роль — забезпечує якість макрофінансової стабільності. Програма EFF на 48 млрд дол. (2023–2027 рр.) є умовою для допомоги ЄС, G7, Світового банку та інших донорів.

Світовий банк забезпечує переважно цільове фінансування у рамках системи PEACE (Public Expenditures for Administrative Capacity Endurance), яке прямо спрямовується на заробітні плати, соціальні видатки, медицину, енергетичні проекти та інфраструктуру.

Таблиця 2.6

Порівняльна динаміка міжнародної допомоги, прямих іноземних інвестицій та боргового фінансування України у 2020–2025 рр. (млрд дол. США)

Рік	Міжнародна фінансова допомога (МФД)	Прямі іноземні інвестиції (ПІІ), чисті	Боргове фінансування (кредити, облігації, гарантії)	Коментар щодо фінансової структури року
2020	2,1	0,8	5,3	Помірна допомога, скорочення ПІІ через COVID-19; уряд компенсує дефіцит борговими інструментами.
2021	2,5	6,8	6,0	Відновлення ПІІ після пандемії; боргове фінансування стабільне; донорська підтримка обмежена.
2022	32–33	–0,4	16,0	Війна: рекордне зростання МФД; різке падіння ПІІ; великі позики від ЄС, МВФ, Світового банку.
2023	42,0	0,5	18,5	Поступове відновлення ПІІ; МФД стає основним джерелом зовнішнього фінансування; боргове навантаження зростає.
2024	45–46	1,2	20–22	Ukraine Facility, розширення EFF; ПІІ помірні; боргове фінансування збільшується через відбудову.
2025 (прогноз)	40–44	2,0–3,5	18–20	Зменшення обсягів грантової допомоги; акцент на інвестиціях; поступовий перехід до кредитних інструментів відбудови.

Побудовано на основі даних НБУ [19,15, 16, 17, 20].

Порівняльні дані свідчать, що у 2022–2024 рр. структура зовнішнього фінансування України змінилася докорінно. Якщо у 2020–2021 рр. основу складали ПІІ та боргове фінансування, а міжнародна допомога була відносно скромною, то з початком повномасштабної війни домінуючим джерелом стали гранти та пільгові кредити міжнародних партнерів.

У 2022 р. обсяг МФД перевищив сукупні ПІІ більш ніж у 80 разів, а у 2023–2024 рр. - у 40–50 разів. Чисті ПІІ практично зникли у 2022 р. через військові ризики та руйнування інфраструктури, однак у 2023–2025 рр. спостерігається поступове відновлення інтересу іноземних інвесторів, переважно у сфері енергетики, логістики, оборонних технологій та цифрових сервісів.

Боргове фінансування зростало стабільно, однак у структурі міжнародної підтримки збільшилася частка пільгових кредитів, що зменшує навантаження на бюджет порівняно зі звичайними ринковими боргами.

2025 рік прогнозується як перехідний - очікується зменшення грантової підтримки, але збільшення інвестицій та кредитів на відбудову, особливо у рамках програми Ukraine Facility, EIB, EBRD та окремих фондів G7.

Узагальнюючи динаміку 2020–2025 рр., можна стверджувати, що структура зовнішнього фінансування України зазнала кардинальної трансформації під впливом війни та зростання стратегічної підтримки міжнародних партнерів. Якщо до 2022 р. основу фінансових ресурсів формували ПІІ та боргові запозичення, то в умовах повномасштабної агресії домінуючим джерелом стало грантове та пільгове фінансування з боку ЄС, США, МФВ і Світового банку. Міжнародна допомога забезпечила макрофінансову стабільність, покриття дефіциту бюджету та підтримку критичних державних видатків, тоді як обсяги ПІІ різко скоротилися до мінімальних рівнів у 2022 р.

У 2023–2024 рр. спостерігається поступове відновлення інвесторської активності, хоча її масштаби поки що залишаються обмеженими структурними ризиками та воєнною невизначеністю. Боргове фінансування продовжувало зростати, але все більша частка припадає на пільгові кредити під гарантії

міжнародних організацій, що знижує боргове навантаження в середньостроковій перспективі.

У підсумку, зовнішнє фінансування України у 2020–2025 рр. формує нову конфігурацію, у якій міжнародна допомога є ключовим стабілізаційним фактором, ПП - перспективним, але поки недостатнім драйвером модернізації, а боргові ресурси - необхідним інструментом підтримки відбудови. Така структура відповідає умовам воєнної економіки, однак у післявоєнний період вимагатиме поступового переорієнтування від допомоги до інвестицій та внутрішнього економічного відновлення.

2.3. Участь України у європейських інтеграційних програмах і платформах співпраці

Участь України в інтеграційних програмах та інституційних ініціативах Європейського Союзу у 2020-2025 рр. стала одним із ключових механізмів її економічної, технологічної та політичної трансформації. Умови війни, руйнування інфраструктури, порушення логістики та прискорення євроінтеграційних процесів зробили співпрацю з ЄС визначальним чинником як для короткострокової стабілізації, так і для стратегічного розвитку держави. Участь у програмах Horizon Europe, Connecting Europe Facility (CEF), Erasmus+, Digital Europe, Single Market Programme (SMP), LIFE, а з 2024 р. - у масштабній програмі Ukraine Facility забезпечила Україні доступ до фінансових ресурсів, технологій, інновацій, європейських стандартів управління та інституційної підтримки [44, 45; 74].

У період 2020–2021 рр. участь України у програмах ЄС мала переважно секторальний, проєктний характер, охоплюючи академічну мобільність, дослідження та регіональний розвиток. Однак після початку повномасштабної війни у 2022 р. інтеграційна динаміка істотно змінилася: програми ЄС стали стратегічними інструментами відновлення, підтримки функціонування

критичних секторів економіки та зближення з внутрішнім ринком ЄС. Загальний обсяг фінансування, залучений Україною через програми ЄС у 2020–2024 рр., перевищив 2,3 млрд євро, тоді як потенційний ресурс Ukraine Facility на 2024–2027 рр. становить 50 млрд євро [74; 75].

У цьому контексті доцільним є детальний розгляд ключових європейських програм та інструментів співпраці, участь у яких відіграє визначальну роль у модернізації української економіки, зміцненні інституційної спроможності та інтеграції у внутрішній ринок ЄС. Серед них особливе місце посідає Horizon Europe - провідна рамкова програма Європейського Союзу з досліджень та інновацій, участь у якій відкрила Україні доступ до масштабних наукових проєктів, технологічних рішень і партнерських мереж.

Horizon Europe - найбільша у світі рамкова програма з досліджень та інновацій (95,5 млрд євро), у якій Україна бере участь на правах асоційованого члена з 2022 р. Це забезпечило українським університетам, науковим інститутам і підприємствам доступ до європейських технологій, партнерств і конкурентного фінансування. Українські установи подали понад 2000 заявок, з яких понад 300 отримали фінансування - у сферах цифровізації, енергетики, охорони здоров'я, безпеки, кіберзахисту та кліматичних досліджень [71]. Участь у Horizon Europe забезпечила трансфер технологій, інтеграцію в Європейський дослідницький простір та зміцнення наукового потенціалу України, прискорює інтеграцію українського наукового простору в Європейський дослідницький простір.

Connecting Europe Facility (CEF) та TEN-T відіграють ключову роль у модернізації транспортної та логістичної інфраструктури України. У 2023-2024 рр. для України було схвалено 13 інфраструктурних проєктів на суму понад 350 млн євро. Вони охоплюють розбудову прикордонних пунктів пропуску, оновлення залізничних вузлів, створення мультимодальних логістичних центрів і розвиток «шляхів солідарності» для експорту агропродукції та критичних товарів. Інтеграція в TEN-T має стратегічне значення для забезпечення економічної стійкості та підготовки до членства в ЄС. [European Commission.

Ukraine Facility (2024–2027). Available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-relations/non-eu-countries/ukraine/ukraine-facility_en. Розвиток TEN-T є критично важливим як для експорту української агропродукції, так і для інтеграції внутрішнього ринку України з ринком ЄС.

Digital Europe спрямована на розвиток високопродуктивних обчислень, штучного інтелекту, кібербезпеки, цифрових навичок та електронних сервісів. Україна активно долучається до мережі European Digital Innovation Hubs (EDIH). Понад 1000 українських МСП та державних установ отримали консультаційно-цифрову підтримку та доступ до інструментів цифрової трансформації [72]. Участь України в Digital Europe охоплює такі напрями:

1. Штучний інтелект: участь у розробці моделей AI для медицини, моніторингу інфраструктури, прогнозування загроз.
2. Кібербезпека: створення центрів кіберстійкості для державних установ та критичної інфраструктури.
3. Хмарні технології та доступ до HPC-суперкомп'ютерів (LUMI, Leonardo).
4. EDIH (Європейські цифрові інноваційні хаби): понад 1000 МСП отримали доступ до тестових середовищ, цифрових аудитів, навчальних програм і консультацій щодо цифрової трансформації.

Digital Europe також підтримує інтеграцію «Дії» у європейський цифровий простір, що є важливим кроком до інтероперабельності цифрових сервісів.

Erasmus+ є найбільшою європейською програмою з розвитку людського капіталу. У 2022–2024 рр. у програмах мобільності взяли участь понад 50000 українських студентів, викладачів, дослідників та управлінців у сфері освіти. Програма суттєво вплинула на модернізацію навчальних планів, цифровізацію освітніх процесів, розвиток академічної доброчесності та інтеграцію закладів вищої освіти України до Європейського освітнього простору. [66]. Інституційна співпраця сприяла модернізації освітніх програм, посиленню академічної

доброчесності, цифровізації університетів та інтеграції у Європейський освітній простір.

Основні досягнення:

- реалізація понад 80 проєктів Capacity Building in Higher Education (модернізація освітніх програм, створення центрів якості освіти, цифровізація управління);
- активний розвиток Jean Monnet Modules and Chairs, що сприяють поглибленню знань про ЄС;
- участь українців у магістерських програмах Erasmus Mundus;
- цифрова трансформація університетів через спільні проєкти з університетами ЄС.

Участь у програмі сприяє інтеграції української освітньої системи в ЄХО та зміцнює людський капітал — ключовий ресурс післявоєнного розвитку.

Single Market Programme (SMP) є ключовим інструментом підтримки МСП, інкубації стартапів, розвитку експортного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності. Інша програма - LIFE - спрямована на фінансування проєктів у сфері клімату, екологічної безпеки та сталого розвитку. Українські організації долучаються до проєктів із відновлення довкілля, енергоефективності та адаптації до кліматичних змін.

Програма Ukraine Facility (2024-2027 рр.) є найбільш масштабною підтримкою ЄС для України з часів здобуття незалежності. Обсяг фінансування у 50 млрд євро спрямовується на реформи, інвестиції, відбудову критичної інфраструктури, цифрову модернізацію, енергетичну безпеку та зелений перехід. Ukraine Facility орієнтована також на підготовку України до членства в ЄС, включаючи реформу державного управління, антикорупційну політику, економічну інтеграцію та підвищення інституційної спроможності [71].

Після визначення загальної архітектури Ukraine Facility логічним є поетапний розгляд його трьох ключових складових, які разом формують комплексний механізм підтримки реформ, відновлення та інтеграції України до

внутрішнього ринку ЄС. Кожен із компонентів має власну цільову спрямованість, інструменти реалізації та набір умов, що визначають як доступ до фінансування, так і обсяг інституційних змін, яких очікує Європейський Союз. Їх аналіз дозволяє зрозуміти, яким чином Facility поєднує короткострокові потреби стабілізації з довгостроковою модернізацією, та чому саме ця програма стала центральним елементом євроінтеграційного курсу України у 2024–2027 рр. (Додаток А)

1. Реформи та зближення з *acquis* ЄС (Reform Facility)

Цей компонент є ядром програми та визначає логіку взаємодії між Україною та ЄС. Фінансування надається за принципом «оплата за результат» (*payment for performance*), що передбачає виконання чітко визначених етапів і цілей (*milestones and targets*). Серед ключових напрямів реформ:

- антикорупційна політика та верховенство права - посилення інституцій НАЗК, НАБУ, САП, реформа судової системи;
- державне управління та публічні фінанси - прозорість бюджету, цифровізація державних послуг, підвищення ефективності регуляції;
- лібералізація внутрішнього ринку та конкуренції - гармонізація стандартів з ЄС, зменшення бар'єрів у торгівлі й інвестиціях;
- цифрова трансформація та кібербезпека - імплементація європейських цифрових регламентів, розвиток кіберрезильєнтності;
- енергетична безпека та зелений перехід - інтеграція до енергоринку ЄС, декарбонізація, модернізація мереж;
- фіскальна стабільність - середньострокове бюджетне планування, прозорість боргової політики, зниження дефіциту.

Таким чином, Reform Facility формує інституційну основу майбутнього членства: Україна отримує фінансування, просуваючи системні реформи відповідно до моделі «європейської умовності» [46].

2. Інвестиційний компонент (Investment Facility)

Цей блок забезпечує реальні фінансові ресурси для відновлення та модернізації економіки. Кошти спрямовуються на:

- відбудову критичної інфраструктури - транспорт, порти, залізниці, енергетичні мережі;
- розвиток енергетики, включно з ВДЕ, мережевою інфраструктурою та енергоефективністю;
- цифрову економіку і кібербезпеку;
- підтримку МСП через фінансові інструменти, гарантії та програми конкурентоспроможності;
- модернізацію промисловості, включно з оборонним сектором, який стає одним з пріоритетів після 2023 р.;
- розвиток «зеленої» економіки — адаптація до Green Deal, циркулярна економіка, декарбонізація окремих галузей.

Investment Facility функціонує як мультиплікатор: кожне євро бюджетної підтримки повинно залучити додаткові приватні та інституційні інвестиції, зокрема ЄІБ, ЄБРР та міжнародних партнерів.

3. Бюджетна підтримка та макрофінансова стабільність

Третій компонент спрямований на покриття критичних бюджетних потреб України під час війни та у період раннього відновлення. Він виконує три ключові функції:

- стабілізаційна - запобігання макрофінансовим розривам та валютним шокам;
- соціальна - підтримка фінансування базових державних послуг (освіта, медицина, соціальні виплати);
- інтеграційна - забезпечення передбачуваності фінансування реформ, визначених у Плані України (Ukraine Plan).

Бюджетна підтримка дозволяє знизити навантаження на Національний банк та уникнути інфляційного фінансування дефіциту.

Загальне значення Ukraine Facility

Ukraine Facility фактично виконує роль «дорожньої карти членства», оскільки поєднує інституційні реформи, фінансову підтримку та економічну інтеграцію в єдиний інструмент. На відміну від більшості аналогічних програм ЄС, Facility передбачає:

- довгостроковість та передбачуваність фінансування (2024–2027);
- прив'язку до конкретних реформ, які є умовою поступу до членства;
- інтеграцію з іншими програмами ЄС (Horizon Europe, CEF, Digital Europe, SMP, LIFE);
- прозорий моніторинг та оцінювання ЄС;
- орієнтацію на структурну перебудову економіки, а не лише на гуманітарну чи антикризову підтримку.

Таким чином, Ukraine Facility є не просто фінансовим інструментом, а інституційним каркасом модернізації України, який формує фундамент для майбутнього вступу до Європейського Союзу, забезпечує узгодженість реформ та створює умови для масштабного залучення інвестицій.

Участь у європейських програмах має багатовимірний вплив на трансформацію економіки: від впровадження стандартів до фінансування інновацій та інфраструктури. Для систематизації подамо порівняльну характеристику основних переваг та обмежень.

З метою комплексної оцінки впливу участі України в інтеграційних програмах ЄС доцільним є зіставлення ключових переваг та обмежень, які визначають ефективність використання доступних інструментів співпраці. Умови воєнного часу, потреби відбудови та стратегічний курс на членство в Європейському Союзі актуалізують необхідність розуміння як позитивних ефектів європейських програм, так і системних викликів, що впливають на результативність участі. Узагальнені характеристики наведено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Переваги та обмеження участі України у програмах ЄС

Переваги	Обмеження / виклики
Гармонізація законодавства і стандартів з асquis ЄС, пришвидшення інтеграції у внутрішній ринок	Низька інституційна спроможність окремих органів, низька успішність заявок порівняно з середнім рівнем ЄС .
Доступ до фінансування (гранти, технічна допомога): понад 2,3 млрд євро у 2020–2024 рр.	Недостатня участь МСП у програмах цифровізації та інновацій.
Розвиток логістики та інфраструктури (TEN-T/CEF).	Висока адміністративна складність конкурсних процедур.
Посилення інноваційного потенціалу через Horizon Europe.	Залежність участі від прогресу реформ (антикорупція, управління, цифрова безпека).
Розвиток людського капіталу через Erasmus+.	Нерівномірність регіонального залучення.

Побудовано на основі [46-48].

Порівняння демонструє, що участь України у європейських програмах має виразний мультиплікативний ефект, який проявляється через одночасне зміцнення інституційної спроможності, розвиток людського капіталу, інфраструктурну модернізацію та інноваційний поступ. Водночас наявні обмеження - зокрема нерівномірність регіональної участі, складність конкурсних процедур, недостатня цифрова готовність МСП та залежність від темпів реформ - свідчать про потребу у послідовному вдосконаленні механізмів управління проєктами та підвищенні ефективності освоєння коштів ЄС. Таким чином, європейські програми виступають не лише інструментом фінансування, а й каталізатором структурних змін, тоді як усунення наявних викликів є необхідною умовою для максимізації їхнього впливу на відбудову та інтеграцію України до ЄС.

Для оцінки результативності інтеграційної політики важливо враховувати не лише якісні трансформації, а й кількісні індикатори, що відображають масштаби залучення України до ключових програм Європейського Союзу. Такі показники дозволяють визначити рівень інституційної спроможності, ефективність освоєння фінансування, динаміку участі у науково-інноваційних та інфраструктурних проєктах, а також ступінь інтеграції у європейські освітні,

цифрові та дослідницькі мережі. Узагальнені кількісні параметри представлено у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Індикатори участі України у програмах ЄС (2020-2025)

Показник	Значення
Загальне фінансування програм ЄС для України	> 2,3 млрд євро (2020–2024)
Horizon Europe - подані заявки	> 2000 заявок, > 300 профінансованих
Рівень успішності заявок	12–14 % (ЄС: 20–22 %)
CEF/TEN-T - підтримані проекти	13 проектів, понад 350 млн євро
Digital Europe - охоплені організації	> 1000 МСП і установ
Erasmus+ - учасники	> 50000 осіб
Ukraine Facility (2024-2027)	50 млрд євро

Представлені індикатори підтверджують суттєве зростання залученості України до інструментів Європейського Союзу та їх критичну роль у підтримці структурних реформ і післявоєнного відновлення. Обсяги фінансування програм ЄС, що перевищили 2,3 млрд євро у 2020–2024 рр., засвідчують не лише масштаб зовнішньої підтримки, а й зростаючу довіру до українських інституцій. Участь у Horizon Europe демонструє інтеграцію української науки у європейський дослідницький простір, хоча відносно низький рівень успішності заявок порівняно із середнім показником ЄС свідчить про потребу подальшого зміцнення дослідницького потенціалу та інституційної готовності.

Високий рівень участі у CEF і TEN-T відображає стратегічну значущість інфраструктурних проектів для економічної стійкості та логістичної інтеграції з ЄС, тоді як програми Digital Europe та Erasmus+ підкреслюють системний характер підтримки розвитку людського капіталу, цифрової трансформації та інноваційної спроможності. Запуск Ukraine Facility із загальним бюджетом 50 млрд євро створює безпрецедентне фінансове та інституційне підґрунтя для модернізації України, поєднуючи реформи, інвестиції та макрофінансову стабілізацію в єдиній стратегічній рамці.

Таким чином, кількісні індикатори участі України у програмах ЄС демонструють поступове поглиблення інтеграції, розширення доступу до фінансових інструментів та зростання здатності держави реалізовувати

масштабні трансформаційні проекти, необхідні для майбутнього членства у Європейському Союзі.

Участь у програмах ЄС суттєво вплинула на здатність України проводити глибокі структурні реформи, модернізувати транспортну, енергетичну та цифрову інфраструктуру, а також підтримувати розвиток наукового сектору та малого бізнесу. Окремі ініціативи забезпечили критичні ресурси в умовах війни: CEF — для підтримки та відновлення логістики, Horizon Europe — для інновацій у сферах безпеки, медицини та цифрових технологій, Digital Europe — для посилення кіберзахисту та розвитку державних цифрових сервісів.

Поглиблення участі у європейських програмах сприяло також поступовому наближенню України до членства в Європейському Союзі. Виконання технічних регламентів, гармонізація стандартів, участь у європейських коопераційних структурах (ERA, ENEA, TEN-T) формують необхідне інституційне підґрунтя для інтеграції у внутрішній ринок ЄС.

У 2020–2025 рр. європейські програми стали визначальним фактором післявоєнної відбудови та структурної модернізації української економіки. Вони забезпечили доступ до фінансування, інноваційних технологій, сучасних управлінських практик та інституційних моделей, які зміцнюють економічну стійкість і підвищують конкурентоспроможність країни. Разом з тим інструменти співпраці ЄС виконують роль каталізатора системних реформ та поглиблення інтеграції з європейським простором.

Попри наявні інституційні бар'єри, нерівномірність участі секторів та різний рівень спроможності отримувачів, результати свідчать про поступове вбудовування України у європейські політики, мережі та інноваційні екосистеми. На цій основі формується стратегічна платформа для сталого повоєнного розвитку, модернізації ключових галузей економіки та підготовки до повноправного членства у Європейському Союзі.

Висновки до другого розділу

У другому розділі було проведено комплексний аналіз сучасного стану міжнародних економічних відносин України у 2020–2025 рр., включно з динамікою зовнішньої торгівлі, участю іноземних інвесторів, масштабами міжнародної фінансової підтримки та поглибленням інтеграції з Європейським Союзом. На основі статистичних даних, аналітичних звітів міжнародних організацій та систематизації інституційних процесів встановлено такі ключові закономірності.

1. Зовнішня торгівля України зазнала різких структурних змін під впливом війни. Після стабільності 2020–2021 рр. обсяг експорту у 2022 р. скоротився до 64,9 % від довоєнного рівня, імпорт — до 75,9 %. У 2023–2024 рр. спостерігалось часткове відновлення, проте коефіцієнт покриття імпорту експортом упав до критично низьких 0,57–0,59. Це свідчить про структурний дефіцит торговельного балансу та залежність від зовнішнього фінансування.

2. Географічна структура торгівлі змінилася у бік Європейського Союзу. Частка ЄС у товарообігу зросла з близько 40 % у 2020 р. до понад 57 % у 2024 р. Польща стала ключовим індивідуальним торговельним і логістичним партнером, тоді як роль Китаю поступово зменшилася. Це свідчить про стратегічну переорієнтацію України на європейський ринок.

3. Товарна структура експорту залишилася переважно сировинною. Понад 50 % експорту становить аграрна продукція; частка металів зменшилася втричі через руйнування інфраструктури й логістичні обмеження. Імпорт, навпаки, набуває високотехнологічного характеру: зростає частка машин, обладнання, транспортних засобів та енергоресурсів, що відображає потреби відбудови та модернізації.

4. Прямі іноземні інвестиції демонструють нестійку динаміку, проте міжнародна допомога компенсує дефіцит ресурсів. У 2022 р. ПІІ впали до історичного мінімуму, а їхнє зростання у 2023–2024 рр. було зумовлене

переважно внутрішньокорпоративним фінансуванням і реінвестованими доходами. Натомість міжнародна підтримка стала вирішальним чинником макрофінансової стабільності: у 2022–2025 рр. США, ЄС, Світовий банк, МВФ та інші партнери надали Україні понад 100 млрд дол. у вигляді грантів, кредитів та бюджетної підтримки.

5. Європейський Союз став ключовим інституційним та фінансовим партнером України. Через програми MFA/MFA+, CEF, Horizon Europe, Digital Europe, Erasmus+, LIFE та SMP Україна отримала понад 2,3 млрд євро фінансування у 2020–2024 рр. А запуск Ukraine Facility із бюджетом 50 млрд євро на 2024–2027 рр. створив довгострокову архітектуру підтримки реформ, модернізації та економічного відновлення.

6. Участь у європейських програмах прискорює реформування та зближення з *acquis* ЄС. Україна інтегрується у європейські дослідницькі, інноваційні та транспортні мережі, бере участь у CEF/TEN-T, формує спільні освітні та цифрові стандарти через Erasmus+ і Digital Europe, розширює участь у Horizon Europe. Це формує інституційну та технічну основу майбутнього членства.

7. Інтеграційна співпраця має як можливості, так і обмеження. Серед головних переваг — доступ до фінансування, технологій, ринків, стандартів ЄС, інфраструктурних мереж. Серед викликів — низька інституційна спроможність, складність конкурсних процедур, нерівномірність залучення секторів, залежність від виконання реформ і безпекової ситуації.

8. Сукупний вплив торгівлі, інвестицій та інтеграційної політики формує нову конфігурацію міжнародних економічних зв'язків України. Відбувається зміщення від пострадянської моделі торгівлі до європейської, модернізація економічної структури, посилення ролі зовнішньої допомоги, розбудова транспортної інтеграції та включення у проєвропейські інноваційні екосистеми.

Результати дослідження другого розділу свідчать, що у 2020–2025 рр. Україна вступила у фазу глибокої трансформації міжнародних економічних

відносин. Війна стала каталізатором переорієнтації зовнішньої торгівлі на ЄС, зміни товарної структури, активізації реформ та безпрецедентної міжнародної підтримки. Поглиблення співпраці з ЄС, доступ до програм і фондів механізмів, а також інституційне наближення через Ukraine Facility створюють фундамент для майбутньої інтеграції України у внутрішній ринок ЄС та забезпечують довгострокові можливості для економічного відновлення та модернізації.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СПІЛЬНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

3.1 Напрями гармонізації економічної політики України з вимогами ЄС: стратегічні підходи та пропозиції

Гармонізація економічної політики України з вимогами ЄС є визначальним чинником післявоєнної відбудови та переходу до моделі стійкого розвитку. На відміну від попередніх етапів співпраці, євроінтеграція нині розглядається не лише як зовнішньополітична мета, а як інструмент глибокої модернізації держави, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та відкритості економіки. «Enlargement Package 2024» Європейської Комісії фіксує відчутний прогрес України у наближенні до *acquis* у сферах цифрового врядування, митної інтеграції та фінансового регулювання [43]. Водночас повноцінна економічна інтеграція потребує не лише формального узгодження законодавства, а й практичної імплементації норм ЄС через інституційні, процедурні та інфраструктурні зміни.

У такій логіці саме регуляторна гармонізація виступає точкою відліку для інших інтеграційних процесів. Вона виконує системоутворюючу функцію, оскільки створює рамкові умови для розвитку цифрової, «зеленої», митної та енергетичної інтеграції. Регуляторно передбачуване середовище формує основу для розвитку конкуренції, підвищення прозорості ринків і зміцнення економічної довіри. Згідно з дослідженнями CEPS та wiiw, саме якість регуляторних інститутів є ключовим фактором успішності інтеграції нових членів ЄС [73;70]. Для України це означає перехід від декларованого наближення до реальної спроможності держави та бізнесу діяти за «правилами гри» внутрішнього ринку.

У цьому контексті доцільно виділити три взаємопов'язані блоки гармонізації, на основі яких формуються практичні пропозиції політики:

(1) регуляторний (конкурентна політика, державна допомога, митне регулювання, технічні стандарти, фінансовий сектор);

(2) цифрова інтеграція;

(3) зелений курс та енергетична інтеграція.

Системне поєднання цих блоків дає змогу рухатися від окремих заходів до інтегрованої моделі зближення з ЄС.

Першим і базовим виміром є регуляторна гармонізація. У сфері конкуренції та державної допомоги Україна здійснила суттєві кроки в імплементації статей 101–109 ДФЄС та відповідних регламентів ЄС, удосконаливши законодавство й розширивши повноваження АМКУ [1; 2]. Однак, попри цей прогрес, зберігаються обмежені аналітичні спроможності, низький рівень *ex ante* контролю концентрацій, фрагментарність секторальних досліджень і нерівномірне використання реєстру державної допомоги різними центральними органами влади [4]. Подібні проблеми характерні й для митної, технічної та фінансової гармонізації: попри впровадження NCTS і наближення до Union Customs Code (UCC), підготовку до укладення АСАА, імплементацію MiFID II, PSD2 та AML/CFT, Україна стикається з інфраструктурними обмеженнями, регуляторною фрагментованістю та недостатньою цифровізацією нагляду [7; 13; 28].

Щоби перейти від констатації до практичних рішень, доцільно систематизувати стан, проблеми та пропозиції у зведеному форматі (табл. 3.1). Такий підхід дозволяє чітко визначити «вузькі місця» та відповідні інтервенції політики.

Таким чином, уже на регуляторному рівні формується перший контур пропозицій: посилення аналітичних спроможностей АМКУ, розбудова інтегрованих ІТ-систем, запуск *sandbox*-підходів у фінансовому секторі та масштабування інфраструктури технічного регулювання.

Таблиця 3.1

Регуляторна гармонізація України з ЄС: стан, проблеми та пропозиції

Напрямок	Вимоги ЄС	Стан в Україні	Проблеми	Пропозиції
Конкурентна політика	Ст. 101–109 ДФЄС; Reg. 2015/1589	Часткова гармонізація	Низький рівень ex ante; обмежені ресурси АМКУ	Превентивний контроль концентрацій; секторальні аналітичні центри при АМКУ; узгодження реєстру з State Aid Scoreboard
Митна політика	UCC, NCTS, спільний транзит	Повна участь у NCTS	Інфраструктурні затримки; слабка координація з митницями ЄС	Модель «one stop border»; інтегрована ІТ-платформа митних даних; прискорення укладення АСАА й оцифрування техрегулювання
Фінансовий сектор	MiFID II, PSD2, AML/CFT	Часткова імплементація	Регуляторна фрагментованість; низький рівень SupTech	Регуляторний sandbox; цифровий нагляд (SupTech); узгодження з SEPA та MiFIR, посилення НКЦПФР і НБУ
Технічні стандарти	Єдині вимоги до сертифікації	Підготовка до АСАА	Мала кількість уповноважених органів	Розширення мережі лабораторій та органів з оцінки відповідності; підтримка бізнесу у сертифікації
Державна допомога	Прозорість, контроль	Реєстр діє	Нерівномірність використання	Автоматизація реєстру; регулярна оцінка ефективності допомоги в динаміці та за галузями

Саме ці кроки створюють фундамент для подальшої цифрової та «зеленої» інтеграції.

Наступним логічним кроком є цифрова інтеграція, яка спирається на оновлену регуляторну базу і водночас сама стає драйвером подальших реформ. Цифрова трансформація є одним із найдинамічніших напрямів інтеграції України до ЄС. За оцінками Європейської Комісії, Україна демонструє

найвищий серед країн-кандидатів рівень готовності до участі в Єдиному цифровому ринку ЄС (Digital Single Market) завдяки швидкому розвитку електронного врядування, цифрових публічних послуг та кібербезпеки [8]. Цифрова політика ЄС базується на пакеті DSA/DMA, eIDAS 2.0, Data Governance Act, NIS2 та Artificial Intelligence Act. Україна вже гармонізує частину цих положень, а застосунок «Дія» і системи електронної ідентифікації демонструють технічну готовність до інтеграції з eIDAS 2.0 [12].

Водночас, попри очевидні досягнення, цифрова інтеграція стримується фрагментованістю національних реєстрів, недостатньою інтероперабельністю інформаційних систем, обмеженою готовністю бізнесу до виконання вимог DMA та високим рівнем кіберзагроз. Це підштовхує до переходу від точкових цифрових рішень до цілісної архітектури цифрового простору, сумісного з ЄС.

З урахуванням цього пріоритетними є такі пропозиції щодо політики:

- створення Національного центру цифрової інтероперабельності, відповідального за інтеграцію державних реєстрів, узгодження з Interoperable Europe Act та запровадження принципу Once-Only для бізнесу;
- гармонізація законодавства щодо цифрових платформ з DMA із запровадженням прозорих правил конкуренції для великих онлайн-посередників і маркетплейсів;
- розвиток спільних хмарних сервісів і національного Cyber Resilience Hub для захисту критичної інфраструктури з урахуванням вимог NIS2;
- запровадження механізму сертифікації AI-рішень відповідно до AI Act у пріоритетних секторах (фінанси, логістика, публічне управління).

Щоби показати, як цифровий вимір інтеграції перетинається з «зеленим» блоком *acquis*, доцільно представити узагальнений огляд у вигляді таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Гармонізація цифрового та зеленого acquis ЄС: прогрес, виклики та пропозиції України

Сфера acquis	Ключові вимоги ЄС	Поточний стан в Україні	Основні виклики	Пропозиції
Digital Services Act, Digital Markets Act	Регулювання платформ; відповідальність онлайн-посередників	Часткова імплементація; підготовка законопроектів	Низька готовність бізнесу; фрагментованість ринку	Прийняття пакета DSA/DMA; чіткі правила для платформ і маркетплейсів
eIDAS 2.0	Європейська цифрова ідентичність	Технічна сумісність «Дії» з eIDAS [12]	Неузгодженість реєстрів	Центр інтероперабельності; інтеграція реєстрів
NIS2	Кібербезпека критичної інфраструктури	Прогрес у співпраці з ENISA	Високий рівень кіберзагроз	Національний Cyber Resilience Hub
CBAM	Декарбонізація промисловості; MRV	Перший цикл звітності виконано [6]	Висока вуглецемісткість виробництва	Фонд декарбонізації; підтримка модернізації підприємств
RED III	Відновлювана енергія	Зростання частки ВДЕ	Дефіцит маневрових потужностей	Кластери ВДЕ; розвиток енергосховищ

Як видно з таблиці, цифрові й «зелені» регуляторні блоки не існують ізольовано: цифрова ідентичність, кіберстійкість та відкриті дані є передумовами для ефективного впровадження CBAM, ETS та політики ВДЕ. Саме тому наступний підблок логічно присвятити Зеленому курсу та енергетичній інтеграції.

Європейський зелений курс (European Green Deal) формує рамку екологічної та енергетичної трансформації ЄС до 2050 р. Для України це не лише екологічне зобов'язання, а й ключова передумова збереження доступу до ринку ЄС для енергоємних галузей. CBAM уже впливає на експорт металургійної, цементної та хімічної продукції [14]. Перехідний період показав, що українські компанії здатні звітувати за MRV-вимогами, але потребують масштабних інвестицій у декарбонізацію, модернізацію технологій та енергоефективність.

Паралельно синхронізація української енергосистеми з ENTSO-E у 2022 р. створила можливості для експорту електроенергії до ЄС і розвитку відновлюваної генерації [23]. Водночас дефіцит маневрових потужностей, недостатній розвиток накопичувачів енергії та потреба у модернізації мереж обмежують реалізацію цього потенціалу. Отже, зелений і енергетичний виміри інтеграції мають розглядатися як єдиний блок, де регуляторні рішення на пряму пов'язані з інвестиційними.

З огляду на це ключовими пропозиціями політики в «зеленому» та енергетичному вимірі є:

- створення Національного фонду декарбонізації та модернізації промисловості, орієнтованого на підтримку підприємств, що адаптуються до СВМ (інвестиції у «зелені» технології, MRV-системи, енергоефективність) із залученням ресурсів ЄІВ та ЄБРР;
- запуск внутрішньої системи торгівлі викидами (ETS) з перспективою її узгодження з європейською моделлю;
- формування кластерів відновлюваної енергетики у західних регіонах України, орієнтованих на експорт «зеленої» електроенергії до ЄС;
- інвестування в енергосховища та модернізацію мереж як базову умову для збільшення частки ВДЕ та зміцнення енергетичної безпеки.

Таким чином, саме поєднання регуляторних, цифрових та «зелених» реформ поступово вибудовує інтеграційну рамку зближення України з ЄС.

На цій основі формується інтеграційна модель «Regulate–Digitize–Decarbonize–Integrate», яка узагальнює ключові траєкторії руху до спільного економічного простору. Поглиблення гармонізації України з *acquis* ЄС у регуляторній, цифровій, екологічній, митній та енергетичній сферах дозволяє реалізувати цю модель на практиці й забезпечити поступове входження до внутрішнього ринку ЄС (рис. 3.1). Вона ґрунтується на п'яти взаємопов'язаних напрямках: регуляторному, цифровому, «зеленому», митному та енергетичному, кожен з яких генерує власний набір ефектів – від рівних правил гри й

інтероперабельності цифрових систем до екологічної відповідності, пришвидшення торгівлі та доступу до спільного енергетичного ринку.

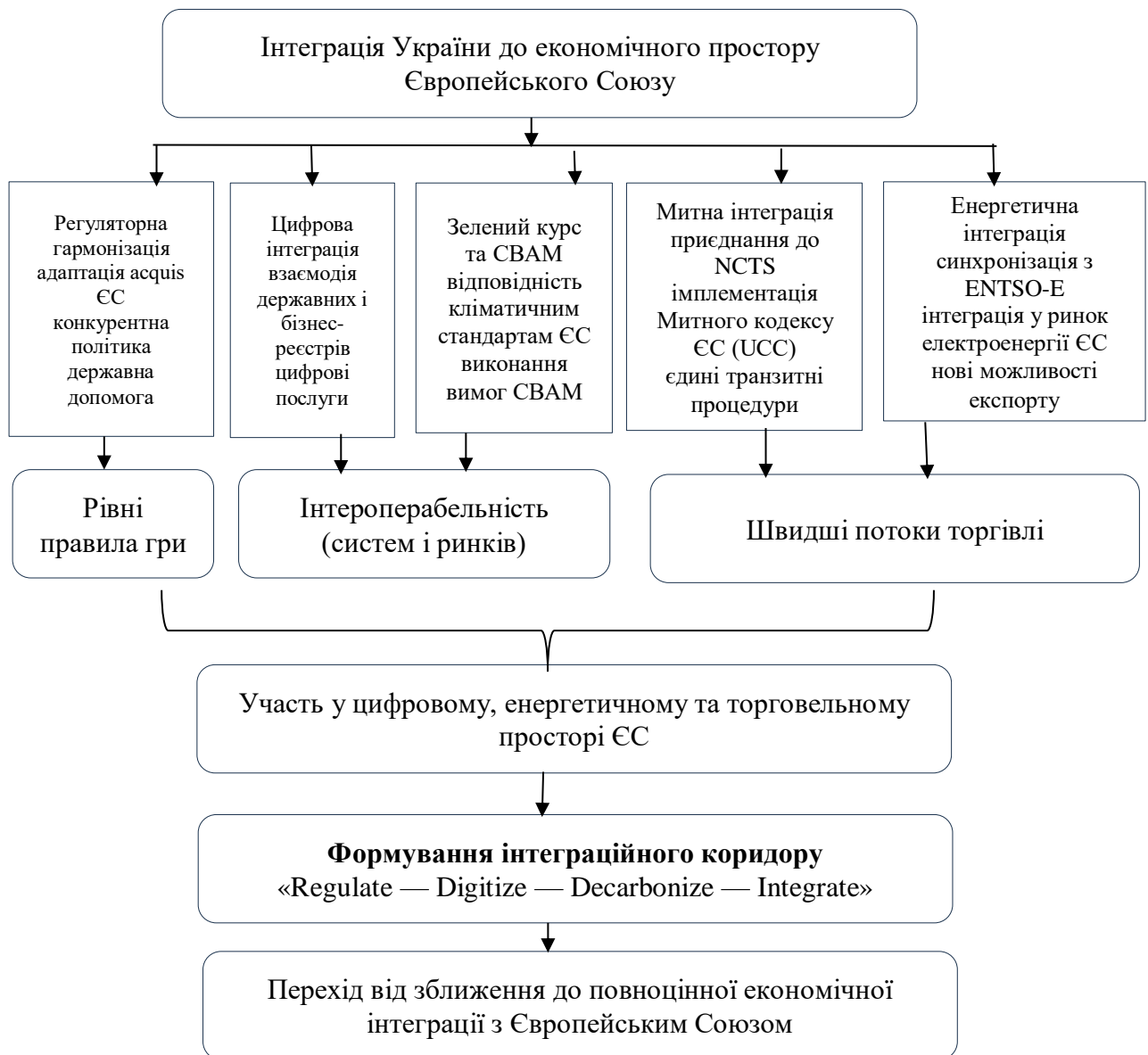

Рисунок 3.1. Модель інтеграції України в спільний економічний простір ЄС

Модель демонструє, що зазначені напрями разом формують інтеграційний коридор «Regulate–Digitize–Decarbonize–Integrate», який забезпечує перехід від часткової сумісності до реальної економічної інтеграції. Послідовне впровадження регуляторних, цифрових та «зелених» реформ створює кумулятивний ефект: успіхи в одній сфері прискорюють прогрес в інших, а

Україна поступово переходить від статусу «країни-кандидата» до де-факто інтегрованого учасника окремих сегментів внутрішнього ринку ЄС.

Щоб цей ефект не залишився суто теоретичною конструкцією, потрібні інституційно оформлені інструменти реалізації. У цьому зв'язку доцільно запропонувати такі системні ініціативи:

- запровадити інтегровану платформу регуляторної координації «EU Alignment Hub», яка синхронізуватиме реформи в сферах конкуренції, державної допомоги, технічного регулювання, цифрових послуг та екологічних стандартів;
- інституціоналізувати «Центр цифрової інтероперабельності Ukraine–EU» як ключову ланку інтеграції реєстрів, електронної ідентифікації та сервісів «держава – бізнес» з європейськими стандартами;
- розгорнути Національний фонд декарбонізації та модернізації промисловості й програму розвитку ВДЕ та енергосховищ у координації з ENTSO-E;
- розширити практичну участь України у програмах ЄС (Horizon Europe, Digital Europe, Single Market Programme) для прискорення трансферу технологій та промислової модернізації.

У підсумку гармонізація економічної політики з вимогами ЄС набуває для України характеру комплексної стратегії, що поєднує регуляторні, цифрові, «зелені» та енергетичні реформи. Запропоновані інституційні та фінансові інструменти спрямовані на перехід від формального узгодження норм до їх практичного втілення, яке забезпечить у середньостроковому періоді поглиблену секторальну інтеграцію й створить основу для сталого відновлення та майбутнього членства в Європейському Союзі.

3.2 Механізми залучення інвестицій для післявоєнного відновлення України

Післявоєнне відновлення України потребує мобілізації значних фінансових ресурсів, обсяги яких суттєво перевищують внутрішні можливості держави. За даними World Bank–European Commission Rapid Damage and Needs Assessment [75], сукупні потреби реконструкції, модернізації та підвищення стійкості економіки перевищують 450 млрд євро і зростають у міру подовження воєнних дій. У цих умовах ключовою передумовою успішного відновлення є формування сучасної системи залучення інвестицій, що поєднуватиме приватні ресурси, публічне фінансування, інструменти Європейського Союзу та підтримку міжнародних фінансових організацій.

Інвестиції мають забезпечувати не лише відбудову зруйнованої інфраструктури, але й підтримувати структурну модернізацію, поглиблення інтеграції до внутрішнього ринку ЄС та імплементацію *acquis* у сферах конкуренції, цифрової економіки, «зеленої» енергетики та державного управління.

У цьому контексті центральне місце посідає інтеграція України в нову архітектуру європейської фінансової підтримки, яка поєднує гранти, інвестиційні гарантії, механізми зниження ризиків, пільгове фінансування та участь міжнародних фінансових інституцій. Прийняття Європейським Союзом програми Ukraine Facility (2024–2027), обсягом 50 млрд євро, а також активізація ЄІБ, ЄБРР та Європейського фонду сталого розвитку+ (EFSD+) формують «вікно можливостей» для залучення інвестицій. Набуття Україною статусу кандидата у 2022 році змінило логіку співпраці з ЄС - від «допомоги» до інвестиційного партнерства, де підтримка пов'язана з прогресом реформ, виконанням *acquis* та інтеграцією у внутрішній ринок ЄС.

У цьому контексті доцільно виокремити п'ять груп механізмів залучення інвестицій, які формують основу сучасної інвестиційної моделі післявоєнної

України. Така класифікація відповідає підходам ОЕСД, Європейської комісії та Світового банку щодо побудови багаторівневої системи фінансування реконструкції. До ключових груп належать [59; 74]:

- 1) європейські фінансові інструменти та програми підтримки (Ukraine Facility, ЄІБ, ЄБРР), які забезпечують макрофінансову стабілізацію, фінансування реформ та підтримку інвестиційних проєктів;
- 2) механізми зниження ризиків (MIGA, EFSD+, страхування воєнних ризиків), що підвищують привабливість інвестування у високоризикове середовище;
- 3) державно-приватне партнерство та концесії, які дозволяють реалізовувати капіталомісткі інфраструктурні проєкти;
- 4) мобілізація приватного та інституційного капіталу, що спрямована на інтеграцію українського бізнесу у європейські ланцюги доданої вартості;
- 5) регуляторні стимули та інституційні умови, які забезпечують прозорість, передбачуваність і відповідність *acquis* ЄС.

Узгоджене застосування цих механізмів створює стійку інвестиційну екосистему, що є передумовою модернізації економіки та її поступової інтеграції з Європейським Союзом.

Базовим рівнем є інституційна рамка, у межах якої здійснюється планування та координація інвестиційних потоків. Як зазначено у підрозділі 2.3, Ukraine Facility поєднує підтримку реформ, інвестиційний компонент та макрофінансову стабілізацію в єдиній стратегічній конструкції. Проте ефективність цього інструменту залежить від того, наскільки Україна зможе вибудувати власну систему управління інвестиційними проєктами, здатну забезпечити прозорість, відбір пріоритетних проєктів та їх відповідність стандартам ЄС.

До ключових елементів такої системи належать:

- національні плани відновлення й модернізації, які узгоджують пріоритети реформ та інвестицій із вимогами acquis ЄС;
- централізована платформа управління проєктним портфелем, що забезпечує відбір, оцінку та моніторинг інвестиційних проєктів відповідно до критеріїв ЄС (прозорість, сталий розвиток, ефективність витрат);
- механізми узгодження секторних стратегій (транспорт, енергетика, цифрова економіка, промисловість) із фінансовими можливостями міжнародних партнерів.

Таким чином, інституційно-програмні механізми виконують функцію «входу» для зовнішніх ресурсів, спрямовуючи їх у пріоритетні для інтеграції з ЄС напрями.

З огляду на високий рівень воєнних та політичних ризиків інвестиції в Україну потребують масштабних механізмів de-risking. Програми ЄС та міжнародних фінансових організацій уже передбачають широкий спектр гарантійних інструментів, однак для їх повного використання необхідна належна національна інституційна «надбудова». До ключових механізмів цієї групи можна віднести [57]:

- гарантійні й страхові інструменти від політичних та воєнних ризиків, що надаються міжнародними агенціями (MIGA тощо) і доповнюються національними схемами;
- фонди спільного ризику Ukraine–EU, які розподіляють ризики між українською стороною, європейськими інституціями та приватними інвесторами;
- інструменти blended finance, де грантова компонента або гарантія зменшує вартість запозичень та робить проєкти вразливих галузей привабливішими для ринку.

Завданням держави є створення єдиного «вікна» для доступу до цих інструментів, а також імплементація прозорих процедур відбору проєктів, що претендують на гарантійну підтримку.

Третьою групою механізмів є державно-приватне партнерство (ДПП), яке дозволяє поєднувати публічні та приватні ресурси для реалізації капіталомістких проєктів у ключових секторах економіки. На відміну від програм ЄС, що насамперед забезпечують доступ до зовнішнього фінансування, ДПП визначає інституційний формат участі приватного сектору у відбудові та розподілі ризиків між державою й інвесторами.

Перспективними сферами застосування ДПП в Україні є:

- транспортна й логістична інфраструктура (коридори TEN-T, прикордонні хаби, мультимодальні термінали);
- енергетична інфраструктура (лінії електропередачі, підстанції, системи зберігання енергії, об'єкти ВДЕ);
- індустріальні парки та технопарки, орієнтовані на експортноорієнтовані та технологічні виробництва;
- об'єкти водопостачання, тепlopостачання та соціальної інфраструктури на муніципальному рівні.

Підвищення ефективності ДПП потребує:

- створення єдиного центру компетенцій з ДПП, який забезпечуватиме методологічну підтримку, типові договори та незалежну оцінку проєктів;
- гармонізації процедур відбору, тендерів та моніторингу виконання договорів з європейськими стандартами прозорості й конкуренції;
- інтеграції проєктів ДПП у фінансові інструменти європейських та міжнародних банків розвитку (ЄІБ, ЄБРР, Світовий банк), що дозволить зменшити ризики та здешевити вартість капіталу.

Четверта група механізмів пов'язана з активізацією приватного сектору — як національного, так і іноземного. Якщо інституційно-програмні та гарантійні інструменти створюють рамкові умови, то приватний капітал наповнює їх конкретними інвестиційними рішеннями. Основним завданням держави є забезпечення таких умов, за яких бізнес, міжнародні інвестори, фонди прямих

інвестицій та венчурний капітал зможуть масштабувати проекти в Україні, незважаючи на ризики.

Ключові напрями мобілізації приватних та інституційних інвесторів включають:

- розвиток індустріальних парків, кластерів і технопарків, що забезпечують готову інфраструктуру, податкові стимули та доступ до мереж;

- залучення фондів прямих інвестицій, венчурних фондів та корпоративного капіталу через механізми спільних інвестиційних платформ Україна–ЄС;

- використання можливостей експортно-кредитних агентств (ЕСА) країн-членів ЄС для фінансування постачання технологій, обладнання та створення спільних виробництв;

- підтримку малого й середнього бізнесу через кредитні гарантії, пільгові кредити та грантові програми, узгоджені з вимогами Single Market Programme Європейського Союзу.

Ці механізми мають бути підпорядковані стратегічній меті — інтеграції українських виробників у європейські та глобальні ланцюги створення доданої вартості, що є однією з ключових умов зростання та модернізації економіки.

П'ята група механізмів визначає якість інституційного середовища, у межах якого реалізуються всі попередні інструменти інвестиційної політики. Вона є ключовою для формування довіри інвесторів, зниження транзакційних витрат і узгодження національних практик з вимогами *acquis* ЄС [59]. Ефективні регуляторно-інституційні умови забезпечують передбачуваність, прозорість та швидкість ухвалення рішень, що є критично важливим у період відбудови.

До головних елементів цієї групи належать:

- прозорі та скорочені процедури для пріоритетних інвестиційних проектів (*fast-track* підхід, спрощене землевідведення, модернізовані дозвільні процедури, прискорене митне оформлення);

– розвиток інвестиційних офісів на центральному та регіональному рівнях, які забезпечують супровід інвестора, консультативну підтримку та координацію між органами влади;

– цифровізація всіх процедур взаємодії бізнесу з державою — електронні платформи, інтегровані реєстри, можливість відстеження стану проєкту в режимі реального часу;

– гармонізація інструментів державної допомоги інвестиційним проєктам з правилами ЄС, що запобігає викривленню конкуренції та є передумовою доступу до програм ЄС.

Зміцнення цих регуляторно-інституційних механізмів є обов'язковою умовою того, щоб участь України в програмах ЄС та доступ до зовнішнього капіталу трансформувалися у реальний приріст інвестицій та запуск модернізаційних проєктів.

Отже, формування дієвої інвестиційної архітектури передбачає не лише використання окремих фінансових інструментів, а й побудову їх у взаємопов'язану систему. Усі групи механізмів - від програмної координації до регуляторних стимулів - мають діяти синхронно, створюючи цілісну інвестиційну екосистему, здатну забезпечити масштабну мобілізацію ресурсів для відновлення.

Узагальнена структура цієї взаємодії відображена на рисунку 3.2, який демонструє, як інституційно-програмні, фінансово-гарантійні, партнерські, приватні та регуляторні механізми формують єдиний контур інвестиційної підтримки відбудови України.

Наведена таблиця структурує ключові механізми залучення інвестицій та демонструє їхню функціональну роль у відбудові України. Однак для повного розуміння взаємозв'язків між окремими інструментами важливо представити їх у вигляді інтегрованої моделі.

Таблиця 3.3

Механізми залучення інвестицій у відновлення України: структура,
ключові інструменти та очікуваний ефект

Група механізмів	Зміст	Ключові інструменти	Очікуваний ефект
Інституційно-програмні	Координація потоків фінансування з ЄС та МФО	Національні плани відновлення; платформа управління проектами; узгодження з Ukraine Facility	Узгодженість реформ та інвестицій; концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках
Фінансово-гарантійні	Зниження воєнних і політичних ризиків	Гарантії та страхування; фонди ризику; blended finance	Підвищення привабливості проектів; розширення участі приватних інвесторів
ДПП та концесії	Спільна реалізація великих інфраструктурних проектів	Концесійні угоди; довгострокові договори ДПП; центр компетенцій з ДПП	Прискорення модернізації інфраструктури без надмірного навантаження на бюджет
Приватний та інституційний капітал	Залучення бізнесу й інвесторів до відбудови	Індустріальні парки; кластери; ЕСА; фонди прямих інвестицій	Інтеграція у ланцюги доданої вартості ЄС; створення робочих місць
Регуляторно-інституційні	Формування сприятливого інвестиційного клімату	Fast-track процедури; інвестиційні офіси; цифрові сервіси; гармонізація держдопомоги з ЄС	Зменшення транзакційних витрат; підвищення прогнозованості та довіри інвесторів

Саме тому наступний рисунок відображає логіку взаємодії між п'ятьма групами механізмів та показує, яким чином вони формують єдиний інвестиційний контур, спрямований на підтримку реконструкції та поглиблення економічної інтеграції з ЄС.

Отже, формування дієвої інвестиційної архітектури передбачає не лише використання окремих фінансових інструментів, а й вибудовування їх у взаємопов'язану модель. Усі групи механізмів — від програмної координації до регуляторних стимулів — діють синхронно, створюючи інвестиційний контур відновлення. Узагальнена структура цієї взаємодії подана на рис. 3.2.

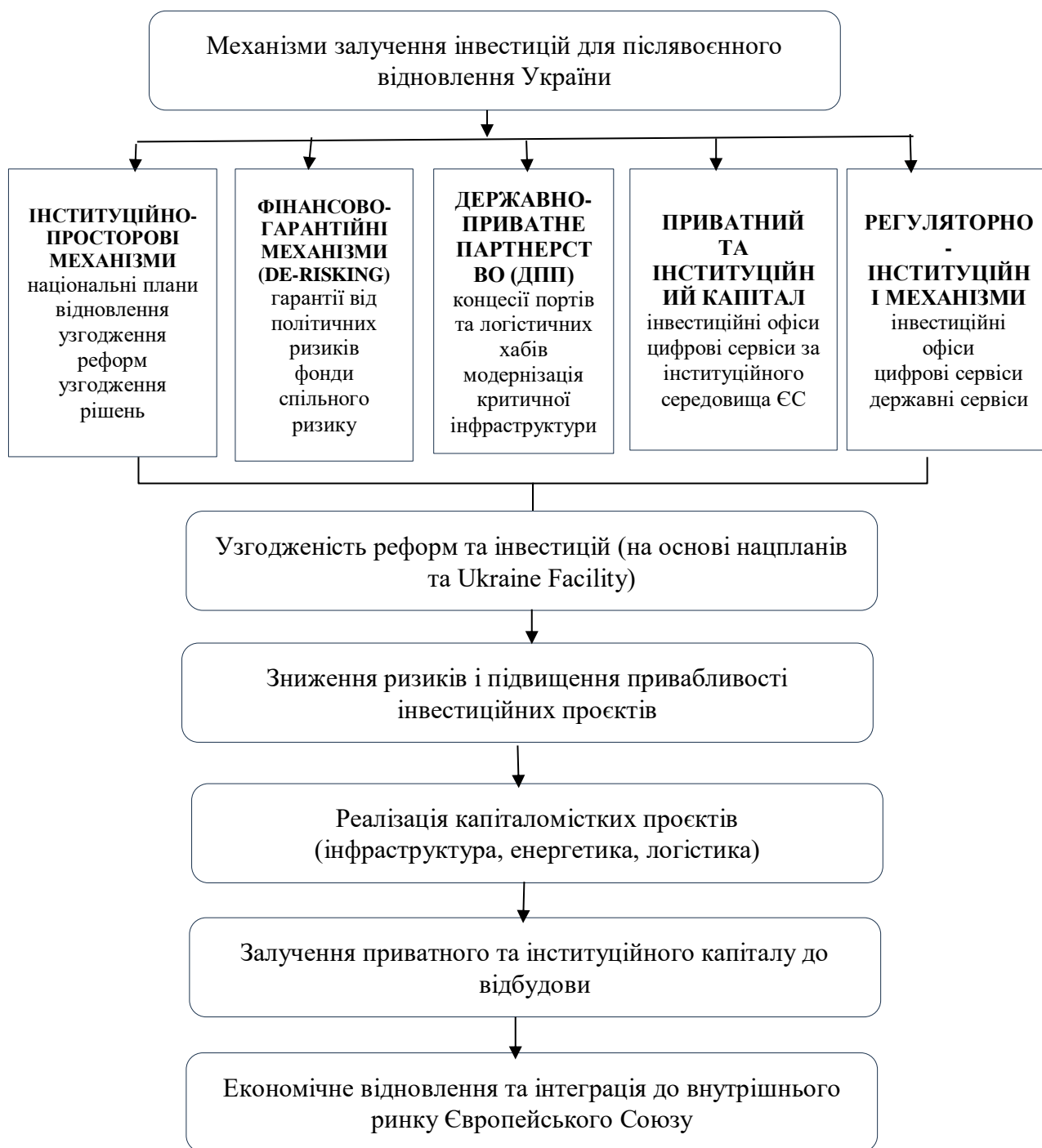

Рисунок 3.2. - Взаємодія ключових механізмів інвестиційної підтримки відновлення України

Представлена схема демонструє, що залучення інвестицій для післявоєнного відновлення України ґрунтується на взаємодії п'яти груп механізмів, які доповнюють і підсилюють один одного. Інституційно-програмні інструменти визначають стратегічні цілі та рамку співпраці з ЄС та

міжнародними партнерами, тоді як фінансово-гарантійні механізми знижують ризики для інвесторів і створюють передумови для активізації приватного сектору. Державно-приватне партнерство та мобілізація приватного й інституційного капіталу забезпечують реалізацію капіталомістких проєктів, а регуляторно-інституційні стимули формують сприятливе середовище для інвестиційної діяльності, узгоджене з європейськими стандартами. У сукупності ці механізми створюють замкнену та функціонально збалансовану екосистему, спрямовану на мобілізацію ресурсів відновлення та поступове залучення України до спільного економічного простору ЄС.

Залучення інвестицій для післявоєнного відновлення України базується на взаємодії п'яти ключових груп механізмів - інституційно-програмних, фінансово-гарантійних, державно-приватного партнерства, інструментів мобілізації приватного та інституційного капіталу, а також регуляторно-інституційних стимулів. Як показано на рисунку 3.2, ці механізми формують цілісну інвестиційну екосистему, у якій програмна координація визначає стратегічні пріоритети, інструменти de-risking мінімізують ризики для інвесторів, а партнерські та приватні інвестиційні моделі забезпечують реалізацію капіталомістких проєктів. Регуляторно-інституційна рамка, узгоджена з acquis ЄС, гарантує прозорість та передбачуваність процесів. У сукупності це створює сприятливі умови для масштабної мобілізації капіталу та підвищення ролі України як інтегрованого учасника європейського економічного простору.

Водночас ефективність інвестиційної політики безпосередньо залежить від якості регуляторного середовища, яке визначає передбачуваність ділового клімату та рівень довіри з боку інвесторів. Узгодження національних правил із нормами acquis ЄС, прозорість процедур, цифровізація державних послуг та ефективна система державної допомоги є необхідними умовами для зниження транзакційних витрат і створення конкурентних умов для бізнесу. Саме регуляторно-інституційна рамка визначає, чи перетвориться участь України у

програмах ЄС і доступ до міжнародного капіталу на реальні інвестиційні рішення, здатні підтримати модернізацію економіки, розвиток промисловості та інтеграцію у внутрішній ринок Європейського Союзу.

Таким чином, інвестиційна архітектура, сформована у межах взаємодії зазначених механізмів, забезпечує не лише фінансову спроможність відбудови, а й слугує ключовим інструментом структурної трансформації економіки. Її системний характер дозволяє поєднати короткострокові потреби реконструкції з довгостроковою модернізацією, залучити приватний і інституційний капітал та забезпечити відповідність інвестиційних рішень європейським стандартам. Взаємодія п'яти груп механізмів створює передумови для поглиблення секторальної інтеграції України до ЄС, підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому ринку Союзу та формування стійкої моделі економічного зростання. Це логічно підводить до наступного підрозділу, присвяченого формуванню концептуальної моделі сталого відновлення, яка інтегрує результати гармонізації політики та інвестиційних механізмів у єдину стратегічну рамку розвитку.

3.3 Концептуальна модель сталого відновлення України на основі міжнародного економічного партнерства

Сталий післявоєнний розвиток України потребує не лише фізичної відбудови, а й формування нової економічної архітектури, інтегрованої у європейський та глобальний простір. Повномасштабна війна спричинила глибокий структурний розрив у функціонуванні економіки, що унеможливило повернення до довоєнної моделі та вимагає переходу до принципово іншої траєкторії розвитку. Досвід держав Центральної та Східної Європи — передусім Польщі, Литви, Естонії та Словаччини — демонструє, що швидкість і якість відновлення прямо залежать від здатності поєднати інституційні реформи, інвестиційні механізми та міжнародне партнерство в єдину системну модель [59;

74]. У цьому контексті стратегічно важливим для України є перехід від фрагментарних заходів до цілісної концептуальної рамки сталого розвитку, що охоплює інституційну, фінансову, інноваційну, соціальну та інтеграційну складові й формує новий соціально-економічний контракт між державою, бізнесом і суспільством.

Після 2022 року міжнародні партнери — передусім Європейський Союз, країни G7, ЄІБ, ЄБРР та Світовий банк — стали ключовими учасниками процесу стабілізації, адаптації та модернізації економіки України. Програма Ukraine Facility (2024–2027), Multi-Donor Coordination Platform та пакети макрофінансової допомоги ЄС запроваджують новий формат «партнерства відбудови», у межах якого обсяг і тривалість фінансування напряду прив'язані до прогресу у впровадженні реформ (rule of law, антикорупційна інфраструктура, управління державними фінансами, митне та регуляторне оновлення). Така логіка conditionality забезпечує інтеграцію відновлення та реформи в єдиний процес, де модернізація інфраструктури, цифрова трансформація, розвиток «зеленої» енергетики та зближення з *acquis* ЄС стають невід'ємними умовами доступу до міжнародних ресурсів [46]. Відбудова, таким чином, трактується не як повернення до довоєнної моделі, а як структурна модернізація економіки на основі європейських стандартів і принципів сталого розвитку.

У цій логіці доцільно запропонувати концептуальну модель сталого відновлення України, яка інтегрує шість взаємопов'язаних компонентів і відображає сучасний підхід OECD та Європейського Союзу до формування «architecture of recovery». Виділення цих компонентів дозволяє системно пояснити, яким чином інституційні реформи, інвестиційні механізми та міжнародне партнерство утворюють єдину рамку довгострокової стійкості, економічної модернізації та конкурентоспроможності. Модель слугує не лише аналітичним описом, а й практичним інструментом для структурованого планування відбудови та євроінтеграції.

1. Інституційний компонент. Передбачає зміцнення верховенства права, антикорупційної інфраструктури, незалежності судової системи, регуляторної гармонізації та цифрової трансформації державного управління. У *Enlargement Package 2023–2024* Європейська комісія підкреслює, що інституційна спроможність є фундаментальним чинником успішної інтеграції держав-кандидатів і визначає темпи відкриття та закриття переговорних кластерів [45].

Ключові пріоритети включають реформу Конституційного суду, посилення незалежності НАБУ, САП і ВАКС, оновлення публічної служби, модернізацію митної та податкової системи, а також впровадження цифрових інструментів управління (*e-government, eJustice, e-регуляції*). Підсилення аналітичних, контрольних і наглядових органів є необхідною умовою інвестицій ЄІБ та ЄБРР, а також доступу до умовних виплат у межах *Ukraine Facility*, які базуються на довірі до інституцій та здатності держави забезпечувати передбачуване регуляторне середовище.

2. Інвестиційно-фінансовий компонент. Передбачає формування сучасної фінансової архітектури відновлення, яка поєднує інструменти міжнародних фінансових організацій та механізми мобілізації приватного капіталу. Ключову роль відіграють інвестиційні гарантії G7, страхування політичних і воєнних ризиків, механізми змішаного фінансування (*blended finance*), а також грантові й кредитні продукти ЄС, ЄІБ та ЄБРР. Ці інструменти створюють ефект «*crowding in*», коли публічні ресурси виступають каталізатором приватних вкладень.

За оцінками Світового банку, кожне євро бюджетної підтримки здатне мобілізувати 3-5 євро приватних інвестицій за умови наявності надійних інституційних гарантій і прозорих механізмів управління [73]. Важливим напрямом є розвиток національного ринку капіталу, що забезпечує перехід від грантової моделі допомоги до інвестиційно-орієнтованої системи відновлення. У рамках *Ukraine Facility* створюється інвестиційний трек (*Ukraine Investment Framework*), покликаний акумулювати ресурси міжнародних донорів та

інституційних інвесторів для підтримки інфраструктурних, промислових і технологічних проектів.

3. Екологічно-енергетичний компонент. Формується під впливом European Green Deal, механізму CBAM, інтеграції в ENTSO-E та поступового впровадження системи моніторингу, звітності та верифікації викидів (MRV) і національної системи торгівлі квотами на викиди (ETS). Ці процеси визначають довгострокову модернізацію української промисловості, оскільки CBAM поступово обмежуватиме доступ продукції з високим вуглецевим слідом на ринок ЄС, насамперед у металургії, хімічній промисловості та цементному виробництві.

Інтеграція до ENTSO-E переходить від аварійної синхронізації 2022 року до поступового входження у внутрішній ринок електроенергії ЄС, що передбачає модернізацію мереж, розвиток «зелених» технологій та посилення енергетичної безпеки. OECD та Європейська комісія підкреслюють, що екологічна модернізація, декарбонізація виробництв і розвиток відновлюваних джерел енергії є ключовими умовами доступу українського експорту до єдиного ринку ЄС після повної імплементації CBAM та переходу до нової кліматичної політики Європейського Союзу [59]. Міжнародні фінансові інституції, зокрема ЄБРР та ЄІБ, визначають «зелену» трансформацію пріоритетом інвестицій у відновлення України [59, 60].

Охоплює інтеграцію України в цифровий ринок ЄС (Digital Single Market), розвиток інтероперабельності державних реєстрів, масштабування е-сервісів («Дія»), підвищення кіберстійкості та залучення до провідних європейських програм — Digital Europe, Horizon Europe та мережі європейських центрів цифрових інновацій (EDIH). Україна вже демонструє високий рівень «цифрової передконвергенції», виконуючи вимоги щодо електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг згідно з регламентом eIDAS 2.0, принципом Once-Only та європейським цифровим гаманцем (EUDIW).

За результатами Digital Economy and Society Index (DESI) Європейська комісія фіксує найвищий серед країн-кандидатів рівень цифрової готовності та розвитку е-урядування в Україні [44]. Цифрова інтеграція створює основу для розвитку інноваційної екосистеми, включно зі стартапами, оборонними технологіями, штучним інтелектом та дата-інфраструктурами. Зміцнення кіберстійкості й участь у програмах Digital Europe та Horizon Europe забезпечують доступ до інноваційних рішень, сприяють трансферу технологій та відкривають українським компаніям нові можливості на внутрішньому ринку ЄС.

5. Соціально-людський компонент. Охоплює розвиток освіти, охорони здоров'я, людського капіталу, політики зайнятості та комплексної підтримки ветеранів. Демографічні втрати, масштабна міграція та релокація трудових ресурсів формують нову структуру ринку праці, що потребує активних програм перепідготовки (reskilling), цифрових навичок та розвитку системи безперервної освіти. У цьому контексті важливими є європейські ініціативи European Education Area, EU Skills Agenda та microcredentials, які інтегрують українську систему освіти у спільний освітній простір ЄС.

Програми Erasmus+, Marie Skłodowska-Curie Actions, ініціативи UNDP, UNESCO та USAID сприяють зміцненню інституційної, кадрової та наукової спроможності секторів, що визначають стійкість суспільства у період відновлення. Окреме місце займає реабілітація та соціальна інтеграція ветеранів, розвиток системи психологічного здоров'я та підтримка родин військовослужбовців, що є фундаментальною умовою соціальної стабільності та довгострокового розвитку людського капіталу.

6. Інтеграційний компонент. Передбачає системне зближення України з аспис Європейського Союзу, секторальну інтеграцію та поступове входження у внутрішній ринок ЄС. Основними напрямками є виконання переговорних кластерів (правосуддя та фундаментальні права; внутрішній ринок; конкурентна

політика; транспорт і енергетика; цифрова економіка; фінансові та митні стандарти), а також гармонізація регуляторних практик у ключових секторах.

Секторальна інтеграція охоплює приєднання до ENTSO-E та Energy Community, участь у програмах цифрового ринку (DSM, eIDAS 2.0), розвиток логістичних коридорів TEN-T, реалізацію митної інтеграції через NCTS та імплементацію Митного кодексу ЄС (UCC). Значну роль відіграють тимчасові торговельні автономії ЄС, які забезпечують доступ українського експорту до внутрішнього ринку Євросоюзу на умовах нульових тарифів.

Аналітичні дослідження CEPS та wiiw доводять, що глибока секторальна інтеграція до моменту членства прискорює економічну конвергенцію у 1,5–2 рази та суттєво підвищує привабливість країни для іноземних інвесторів [32; 70]. Інтеграційний компонент формує інституційний та економічний фундамент, необхідний для переходу України до фінального етапу — інтеграції у внутрішній ринок ЄС і повноправного членства.

З огляду на викладені вище положення, у цьому підрозділі доцільно представити узагальнену концептуальну модель сталого відновлення України на основі міжнародного економічного партнерства. Вона інтегрує інституційні, фінансові, екологічні, цифрові, соціальні та інтеграційні компоненти відбудови у єдину системну рамку та відображає логіку взаємозв'язку між реформами, інвестиціями, модернізацією та європейською інтеграцією. Запропонована модель слугує аналітичною основою для подальших стратегічних рішень у сфері відновлення та зближення з ЄС.

Як показано на рисунку 3.3, усі компоненти моделі перебувають у взаємодії, забезпечуючи синергетичний ефект та формуючи комплексну архітектуру відновлення. Інституційні реформи створюють передумови для залучення інвестицій, інвестиції стимулюють модернізацію та інновації, цифрова та «зелена» трансформація визначають технологічну траєкторію розвитку, соціально-людський компонент забезпечує відновлення та зміцнення

людського капіталу, а інтеграційний компонент формує нормативні та ринкові умови, необхідні для поступової конвергенції з ЄС.

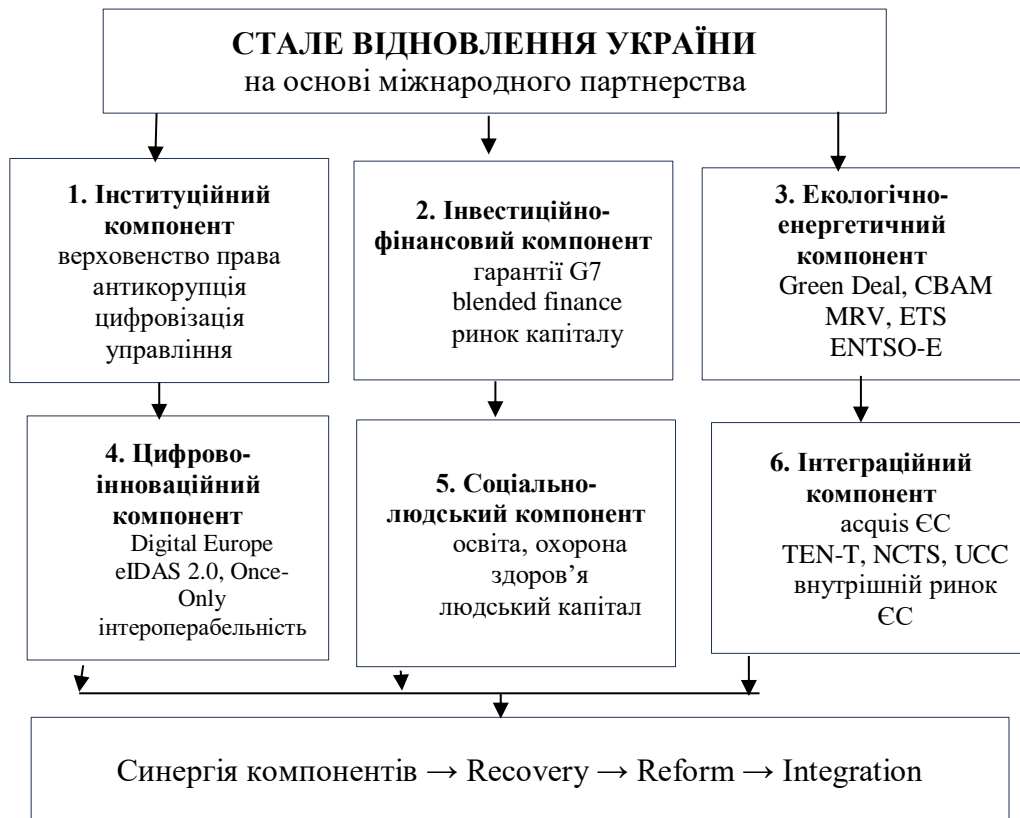

Рисунок 3.3. Концептуальна модель сталого відновлення України на основі міжнародного економічного партнерства

Така модель дозволяє узгодити відновлення з вимогами Ukraine Facility та сучасними європейськими підходами, закладаючи підґрунтя для переходу від відбудови до структурної модернізації та інтеграції у внутрішній ринок ЄС.

Синергія між компонентами формує цілісну архітектуру відновлення, у якій кожен елемент підсилює інші та створює «ефект мультиплікатора». Інституційні реформи та верховенство права забезпечують доступ до міжнародного фінансування, що, у свою чергу, відкриває можливості для модернізації промисловості, розвитку інфраструктури та переходу до «зеленої» економіки. Екологічна та енергетична трансформація стимулює інновації, які реалізуються завдяки цифровим технологіям і інтеграції до європейського цифрового ринку.

Цифровізація державного управління та економіки знижує транзакційні витрати, посилює антикорупційні механізми і підвищує передбачуваність для інвесторів. Соціальна стійкість та розвиток людського капіталу забезпечують наявність кваліфікованих кадрів, необхідних для реалізації реформ і технологічних змін. Інтеграція з ЄС визначає стандарти внутрішнього ринку та регуляторну логіку, якої дотримуються всі інші компоненти.

Таким чином формується взаємопов'язана модель «Recovery → Reform → Growth → Integration», що закладена в архітектуру Ukraine Facility. Вона забезпечує не лише фізичне відновлення, але й структурну модернізацію, прискорення економічної конвергенції та підготовку до членства України в ЄС. Представлена модель формує стратегічне бачення відновлення, однак для її практичної реалізації необхідний комплекс інституційних та регуляторних рішень, які забезпечують узгодженість реформ, інвестицій та європейської інтеграції. Нижче наведено перелік пріоритетних заходів, що впливають із структури моделі та відповідають вимогам Ukraine Facility та сучасним підходам ЄС до відбудови держав-кандидатів.

Представлені у таблиці пропозиції конкретизують ключові напрями реалізації концептуальної моделі сталого відновлення України та демонструють, яким чином її інституційні, фінансові, екологічні, цифрові, соціальні та інтеграційні компоненти можуть бути трансформовані у практичні політики та інструменти. Їх імплементація забезпечує узгодженість реформ, модернізаційних процесів та євроінтеграційних зобов'язань, формуючи комплексну архітектуру відновлення відповідно до вимог Ukraine Facility та сучасних підходів Європейського Союзу.

Запропонована концептуальна модель демонструє, що сталий розвиток України ґрунтується на взаємодії шести ключових компонентів, які поєднують інституційні реформи, інвестиційні механізми, міжнародне партнерство та секторальну євроінтеграцію.

Таблиця 3.4.

Пропозиції щодо реалізації концептуальної моделі сталого відновлення України

Компонент моделі	Інструмент / пропозиція	Механізм реалізації	Очікуваний ефект
Інституційний	Recovery–Reform–Integration Hub	Координація реформ, управління портфелем проектів, моніторинг conditionality	Узгодженість реформ та прискорення імплементації Ukraine Facility
Інвестиційний	Ukrainian Growth Clusters	Співфінансування ЄС, ЄІБ, ЄБРР + приватний капітал	Точки зростання, масштабування інвестицій
Екологічний	Green Industrial Accord	Підтримка декарбонізації, СВМ-адаптація	Доступ до ринку ЄС, модернізація промисловості
Цифровий	Інтероперабельність із ЄС	eIDAS 2.0, Once-Only, EU digital wallet	Зниження витрат, цифрова інтеграція
Людський капітал	Програми освіти та reskilling	Erasmus+, microcredentials	Модернізація ринку праці
Інтеграційний	Секторальна інтеграція	ENTSO-E, TEN-T, DSM, NCTS/UCC	Конвергенція, доступ до внутрішнього ринку
Антикорупційний	Незалежний моніторинг Recovery Funds	МФО + державні інституції + аудит	Довіра інвесторів, ризик-менеджмент

У цій системі міжнародне економічне партнерство виступає не допоміжним ресурсом, а інституційним каркасом модернізації, що визначає здатність країни перейти від відновлення до структурних перетворень і економічної конвергенції з ЄС.

Модель формує рамку стратегічного управління, яка узгоджується з логікою Recovery → Reform → Growth → Integration, закладеною в Ukraine Facility та сучасних підходах Європейської комісії до розширення. Вона забезпечує довгострокову економічну стійкість, підвищує інвестиційну привабливість, а також створює інституційну основу для виконання критеріїв Копенгагену, поглиблення секторальної інтеграції та підготовки до повноправного членства в Європейському Союзі. Таким чином, відновлення трансформується з процесу відбудови у стратегічний шлях інтеграції України в

нову європейську економічну архітектуру та формування стійкого європейського майбутнього держави.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі було сформовано комплексні підходи до інтеграції України у спільний економічний простір ЄС, що поєднують регуляторні реформи, інвестиційну політику та стратегічне міжнародне партнерство. Основні результати розділу полягають у такому:

1. Сформовано системну рамку гармонізації економічної політики України з *acquis* ЄС, що включає регуляторний, цифровий, «зелений», митний та енергетичний блоки. Обґрунтовано, що гармонізація не обмежується формальним наближенням законодавства, а передбачає інституційні та процедурні зміни, необхідні для поступового входження України до внутрішнього ринку ЄС.

2. Запропоновано структуровану модель регуляторних інтервенцій, узагальнену у таблиці 3.1, яка визначає ключові проблеми, «вузькі місця» та конкретні пропозиції політики в сферах конкуренції, державної допомоги, митного регулювання, технічних стандартів та фінансового сектору. Доведено, що ці реформи формують базовий контур економічної інтеграції.

3. Сформовано та обґрунтовано п'ятикомпонентну систему механізмів залучення інвестицій для післявоєнного відновлення (інституційно-програмні, фінансово-гарантійні, ДПП, приватний та інституційний капітал, регуляторні стимули). Показано, що їх узгоджене застосування створює цілісну інвестиційну екосистему, яка поєднує інструменти ЄС, МФО та приватного сектору.

4. Запропоновано інтегровану модель інвестиційної архітектури, відображену на рисунку 3.2, яка демонструє логіку взаємодії між ключовими механізмами та формує єдиний інвестиційний контур підтримки відбудови.

Обґрунтовано, що така модель забезпечує перехід від фрагментарних рішень до стратегічної мобілізації ресурсів.

5. Сформовано концептуальну модель сталого відновлення України на основі міжнародного економічного партнерства (рис. 3.3), що інтегрує шість базових компонентів: інституційний, інвестиційно-фінансовий, екологічно-енергетичний, цифровий, соціально-людський та інтеграційний. Модель відображає сучасний європейський підхід «architecture of recovery», який поєднує відбудову з реформами та євроінтеграцією.

6. Запропоновано комплекс інструментів реалізації моделі сталого відновлення, систематизований у таблиці 3.4. Серед ключових ініціатив — Recovery–Reform–Integration Hub, Ukrainian Growth Clusters, Green Industrial Accord, цифрова інтероперабельність із ЄС, програми розвитку людського капіталу та секторальна інтеграція в ENTSO-E, TEN-T, DSM, UCC.

7. Доведено, що інтеграція України до спільного економічного простору ЄС повинна здійснюватися за траєкторією «Recovery → Reform → Growth → Integration». Сформовані в розділі моделі та інструменти утворюють цілісну стратегічну рамку, яка поєднує відновлення з модернізацією, реформами та економічною конвергенцією з ЄС.

Узагальнюючи, третій розділ демонструє, що інтеграція України у спільний економічний простір ЄС має розглядатися не як лінійний процес адаптації, а як комплексна трансформація економічної моделі держави. Запропоновані концептуальні та інвестиційні рамки, а також сформовані механізми регуляторної, цифрової, екологічної та секторальної інтеграції створюють цілісну архітектуру дій, здатну забезпечити перехід від відбудови до стійкого зростання та підготовки до членства в ЄС. Системність, взаємодоповнюваність і стратегічна узгодженість запропонованих рішень визначають потенціал їх практичного застосування у державній політиці та формують інституційні передумови для модернізації України в умовах нової європейської економічної архітектури.

ВИСНОВКИ

Необхідність проведення дослідження зумовлена трансформаційними процесами, які відбуваються у світовій економіці та визначають умови функціонування національних господарств у XXI столітті. Для України, що одночасно переживає повномасштабну війну, структурну перебудову економіки та рухається шляхом європейської інтеграції, питання відновлення, модернізації та адаптації до економічної архітектури ЄС набувають особливої стратегічної значущості. У цих умовах міжнародні економічні відносини, інвестиційні процеси та інтеграційні механізми стають ключовими детермінантами формування нової моделі розвитку держави.

На основі комплексного теоретичного, аналітичного та прикладного дослідження сформульовано такі підсумкові висновки:

1. На теоретичному рівні доведено, що сучасні міжнародні економічні відносини характеризуються переходом до мультиполярної, цифрово-інтегрованої та стійко-орієнтованої моделі. Систематизовано вплив технологічних змін, трансформації глобальних ланцюгів доданої вартості, посилення регіональних інтеграційних блоків і переорієнтації інвестиційних потоків на глобальну економіку. Показано, що післявоєнне відновлення є формою тривалої структурної трансформації, що поєднує модернізацію інфраструктури, інституційні зміни, діджиталізацію, «зелену» енергетику та інтеграцію у міжнародні ринки. Обґрунтовано, що європейська інтеграція виступає фундаментальним чинником оновлення економічної моделі України, задаючи стандарти якості, конкурентності й регуляторної сумісності.

2. На основі емпіричного аналізу встановлено глибокі структурні зрушення у міжнародних економічних відносинах України у 2020–2025 рр. Виявлено різке падіння експорту в період 2022 р., критичне погіршення торговельного балансу та поступове часткове відновлення у 2023–2024 рр.

Показано посилення геоекономічної переорієнтації України на Європейський Союз: частка ЄС у торгівлі перевищила 57 %, а Польща стала ключовим індивідуальним партнером. Водночас товарна структура експорту зберігає сировинну домінанту, тоді як імпорт набуває інвестиційного та технологічного характеру. Установлено, що міжнародна фінансова допомога відіграла визначальну роль у забезпеченні макрофінансової стабільності, компенсуючи дефіцит інвестицій та падіння доходів від експорту.

3. З'ясовано, що участь України у програмах, механізмах і політиках ЄС у 2020–2025 рр. не лише поглибила співпрацю з Євросоюзом, але й стала каталізатором внутрішніх інституційних реформ. Доведено, що включення до CEF/TEN-T, Horizon Europe, Digital Europe, Erasmus+, SMP, MFA/MFA+ формує технічну, регуляторну та інституційну основу майбутньої інтеграції у внутрішній ринок ЄС. Наголошено, що ухвалення Ukraine Facility є точкою переходу від політики асоціації до політики передвступної підготовки, створюючи довгостроковий інституційний каркас економічних реформ і модернізації.

4. У роботі обґрунтовано системний підхід до гармонізації економічної політики України з *acquis* ЄС. Сформовано комплексну рамку, яка охоплює регуляторний, цифровий, «зелений», митний та енергетичний блоки. Запропоновано модель регуляторних інтервенцій, що визначає ключові проблеми та політичні рішення в сферах конкуренції, державної допомоги, технічного регулювання, митного адміністрування та фінансового сектору. Показано, що системна гармонізація є передумовою входження України до внутрішнього ринку ЄС.

5. Сформовано п'ятикомпонентну систему механізмів залучення інвестицій для післявоєнного відновлення, що включає інституційно-програмні, фінансово-гарантійні інструменти, ДПП, мобілізацію приватного капіталу та регуляторні стимули. Доведено, що їх узгоджене застосування створює цілісну інвестиційну екосистему, яка поєднує ресурси ЄС, міжнародних фінансових

організацій та приватних інвесторів. Розроблена інвестиційна модель (рис. 3.2) демонструє логіку переходу від фрагментарних проєктів до стратегічної мобілізації ресурсів відбудови.

6. На основі міжнародного досвіду та європейських підходів сформовано концептуальну модель сталого відновлення України (рис. 3.3), яка інтегрує шість ключових компонентів: інституційний, інвестиційно-фінансовий, екологічно-енергетичний, цифровий, соціально-людський та інтеграційний. Модель відображає сучасну логіку «architecture of recovery» ЄС, що поєднує відновлення, реформи та економічну конвергенцію. Запропоновано комплекс інструментів реалізації моделі, зокрема Recovery–Reform–Integration Hub, Ukrainian Growth Clusters, Green Industrial Accord, інтероперабельність цифрових систем з ЄС та секторальну інтеграцію в ENTSO-E, TEN-T, DSM, UCC.

7. У підсумку встановлено, що формування нової економічної моделі України повинно здійснюватися за траєкторією «Recovery → Reform → Growth → Integration». Доведено, що відбудова не може обмежуватися відновленням втраченої інфраструктури, а має розглядатися як інституційно-технологічна модернізація, спрямована на входження України до спільного економічного простору ЄС. Реалізація запропонованих моделей та інструментів забезпечить стійкі макроекономічні умови, мобілізацію ресурсів, підвищення інноваційної активності, інтеграцію у глобальні та європейські ланцюги доданої вартості та збільшення міжнародної конкурентоспроможності держави.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що європейська інтеграція є не лише зовнішньополітичним вибором, а фундаментальним інституційним, економічним та цивілізаційним проєктом модернізації України. Умови війни та масштабного руйнування вимагають переходу від реактивних політик до стратегічної моделі розвитку, заснованої на гармонізації із нормативними рамками ЄС, інтеграції у внутрішній ринок, модернізації інституційної архітектури, цифровізації, декарбонізації та поглибленні міжнародного партнерства.

Запропоновані у роботі аналітичні підходи, концептуальні моделі та практичні механізми становлять комплексну архітектуру економічної трансформації, яка дозволяє розглядати відбудову не як завершальний етап кризи, а як початок якісно нового етапу розвитку України. Реалізація цих рішень забезпечить не лише відновлення зруйнованих секторів, а й формування сучасної конкурентної економіки, здатної інтегруватися у європейський економічний простір та відігравати активну роль у глобальних процесах.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18>
2. Антимонопольний комітет України. Річний звіт 2023. URL: <https://amcu.gov.ua>
3. Білянівський Р., Гарбар Ж. В. Інвестиційний потенціал економіки України в післявоєнний період. Business Inform. 2025. №7. С. 162–173. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2025-7_0-pages-162_173.pdf
4. Вахітов В., Лукьяненко І. Європейський зелений курс: потенціал та ризики для України. Економіка та прогнозування, 2024. URL: <https://ecoprognoz.gov.ua>
5. Глобальні трансформації світової економіки: нові виклики та тенденції розвитку. Колективна монографія. Київ : НАН України, 2022. 284 с. URL: <https://ief.org.ua/docs/mg/349.pdf>
6. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник «Зовнішня торгівля товарами України», 2022–2024. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
7. Зубченко Л. Європейська інтеграція України: економічні передумови та виклики. Економіка України, 2024, № 3. URL: <https://economyukraine-journal.org>
8. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (IER). Зміни структури експорту України після початку війни. 2023. URL: <https://ier.com.ua>
9. Київська школа економіки. Аналітичні матеріали з оцінки руйнувань та відновлення України. 2022–2024. URL: <https://kse.ua/recovery>
10. Ковальчук Т. Сучасні виклики глобальної економіки та міжнародних відносин. Журнал ЛНУ «Політехніка», 2021. URL: <https://science.lpnu.ua>

11. Кравчук С., Герасимчук В. Регуляторна гармонізація з ЄС: виклики та можливості. Економічний часопис, 2023. URL: <https://economicjournal.com.ua>
12. Ломачинська І. Глобалізація і трансформація світогосподарських зв'язків. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/36313/LOMACHYNSKA.pdf>
13. Лупенко Ю., Шпикуляк О. Цифрова трансформація економіки України в контексті євроінтеграції. Економіка АПК, 2023. URL: <https://eapk.org.ua>
14. Мельник Т., Чабанюк О. Митна політика України в умовах євроінтеграції. Митна справа, 2023. URL: <https://customs-journal.org.ua>
15. Міністерство економіки України. Огляд впровадження Угоди про асоціацію, 2023. URL: <https://www.me.gov.ua>
16. Міністерство економіки України. Офіційні повідомлення та аналітичні матеріали. URL: <https://me.gov.ua>
17. Міністерство фінансів України. Міжнародна допомога Україні: офіційні звіти. URL: <https://mof.gov.ua>
18. Міністерство цифрової трансформації України. Digital Ukraine Strategy. URL: <https://thedigital.gov.ua>
19. Національний банк України. Зовнішній сектор: статистика ПІІ. URL: <https://bank.gov.ua>
20. Національний банк України. Платіжний баланс України. URL: <https://bank.gov.ua>
21. Постпандемічні трансформації глобальної економіки. Науково-аналітичний збірник. ДонНУ, 2023. URL: https://donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2023/03/postpandemic_economy.pdf
22. Розбудова України: економічні пріоритети післявоєнного розвитку. НІСД, 2023. URL: <https://niss.gov.ua>
23. Центр економічної стратегії. Відбудова та зовнішня торгівля України: тенденції 2022–2024. URL: <https://ces.org.ua>

24. Центр економічної стратегії. Відбудова України: фінансова та інституційна архітектура. 2023. URL: <https://ces.org.ua>
25. Шелест Г. Європейська інтеграція України в умовах війни: політичні та економічні фактори. Український журнал міжнародних студій, 2023. URL: <https://uims-journal.org>
26. Aslund A. Ukraine's Economic Transformation and Integration to the EU. Atlantic Council, 2023. URL: <https://www.atlanticcouncil.org>
27. Association Agreement between the EU and Ukraine. OJ L 161, 29.05.2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu>
28. Baldwin R. The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization. Cambridge : MIT Press, 2016. URL: <https://mitpress.mit.edu>
29. Build Back Better: A Framework for Resilient Recovery. OECD, 2021. URL: <https://www.oecd.org/environment>
30. Castells M. The Rise of the Network Society. 2nd ed. Oxford : Wiley-Blackwell, 2010. URL: <https://www.wiley.com>
31. Centre for Economic Strategy. Report "Ukraine's Integration into the EU Internal Market in Wartime", 2023. URL: <https://ucep.org.ua>
32. CEPS. Deepening Economic Integration between Ukraine and the EU: Policy Perspectives. Brussels, 2023. URL: <https://www.ceps.eu>
33. Collier P. Post-Conflict Recovery: How Should Strategies Be Designed? Oxford University, 2020. URL: <https://www.economics.ox.ac.uk>
34. Council of the EU. Conclusions on Ukraine and Enlargement. 23 June 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu>
35. Deloitte. EU Green Deal Industrial Plan and Implications for Ukraine. URL: <https://www2.deloitte.com>
36. Digital Europe Programme 2023–2024. European Commission, 2023. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu>
37. EACEA. Erasmus+ Annual Report 2023: Ukraine. Luxembourg, 2024. URL: <https://www.eacea.ec.europa.eu>

38. EBRD. Post-war Recovery and Resilience. 2023. URL: <https://www.ebrd.com>
39. EC. Ukraine Facility Regulation 2024–2027. Brussels, 2024. URL: <https://commission.europa.eu>
40. Emerson M., Cenusă D. Ukraine’s EU Accession: Roadmap for Reform. CEPS, 2024. URL: <https://www.ceps.eu>
41. ENISA. NIS2 Directive Overview. URL: <https://www.enisa.europa.eu>
42. ENTSO-E. Ukraine–EU Power System Synchronisation Report. URL: <https://www.entsoe.eu>
43. European Commission. CBAM Transitional Period Report 2023–2024. URL: <https://taxation-customs.ec.europa.eu>
44. European Commission. DESI Index 2024. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu>
45. European Commission. Enlargement Package 2023. URL: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu>
46. European Commission. Enlargement Package 2024. URL: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu>
47. European Innovation Council (EIC). EDIH Network Participation: Ukraine. 2024. URL: <https://eic.ec.europa.eu>
48. European Parliamentary Research Service. EU Support for Ukraine 2014–2024. URL: <https://www.europarl.europa.eu/thinktank>
49. Farrell H., Newman A. Weaponized Interdependence. International Security, 2019. URL: <https://direct.mit.edu>
50. Gereffi G., Fernandez-Stark K. Global Value Chain Analysis: A Primer. Duke University, 2016. URL: <https://gvcc.duke.edu>
51. Global Peace Index 2023. Institute for Economics & Peace, 2023. URL: <https://www.visionofhumanity.org>
52. Horizon Europe. Strategic Plan 2021–2024. Brussels : EC, 2023. URL: <https://research-and-innovation.ec.europa.eu>

53. IMF. Extended Fund Facility for Ukraine (2023–2027). URL: <https://www.imf.org>
54. IMF. Ukraine Country Information. URL: <https://www.imf.org>
55. Keohane, R. O., & Nye, J. S. *Power and Interdependence*. 4th ed. New York : Longman, 2012. Режим доступу: <https://slantchev.ucsd.edu/courses/ps240/05%20Cooperation%20with%20States%20as%20Unitary%20Actors/Keohane%20%26%20Nye%20-%20Power%20and%20interdependence%20%5BCh%201-3%5D.pdf>
56. McKinsey & Company. Ukraine’s Reconstruction and Green Transition. URL: <https://www.mckinsey.com>
57. MIGA. Political Risk Insurance for Ukraine: Operational Framework 2023–2024. URL: <https://www.miga.org>
58. Ministry of Economy: progress on industrial policy reforms and integration with the EU. URL: <https://me.gov.ua/News/Print/d68c9b4e-ac43-4908-9b67-82446c92247e?lang=en-GB>
59. *OECD Economic Surveys: Ukraine 2025*. Paris, 2025. Режим доступу: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_940cee85-en.html (OECD. Supporting Ukraine’s Reconstruction and Integration Path. Paris, 2023.
60. OECD. *OECD-Energy Investment Policy Review of Ukraine*. Paris, 2021. Режим доступу: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/12/oecd-energy-investment-policy-review-of-ukraine_c1f58795/6e6e58c6-en.pdf.
61. Petrov, R., & Van Elsuwege, P. *The EU-Ukraine Association Agreement*. Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal, 2015, № 1, pp. 1–17. Режим доступу: <https://kmlpj.ukma.edu.ua/article/view/50655>
62. Quality infrastructure of Ukraine – a platform for business interaction in the EU single market system. 2024. URL: <https://techreg.in.ua/international-forum->

[quality-infrastructure-of-ukraine-a-platform-for-business-interaction-in-the-eu-single-market-system/](#)

63. Rodrik, D. *Straight Talk on Trade: Ideas for a Sane World Economy*. Princeton, NJ : Princeton University Press, 2018. Режим доступу: <https://books.google.com/books?id=dXKYDwAAQBAJ>

64. The EU-Ukraine Association Agreement: A New Legal Instrument of Integration Without Membership. / R. Petrov, P. Van Elsuwege. *Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal*. 2015. URL: <https://kmlpj.ukma.edu.ua/article/download/52678/48729>

65. Ukraine Report 2023. European Commission, Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations. 8 Nov 2023. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2023_en

66. UNCTAD. World Investment Report 2021–2024. URL: <https://unctad.org>

67. UNDP. Human Development and Resilience in Ukraine: Recovery Outlook 2024. URL: <https://www.undp.org>

68. UNDP. Postwar Reconstruction of Infrastructure. 2022. URL: <https://www.undp.org>

69. UNESCO. Education and Human Capital Development in Crisis Contexts: Ukraine Response. 2024. URL: <https://www.unesco.org>

70. wiiw – Havlik P. The Economic Integration of Ukraine into the EU Single Market. Vienna, 2024. URL: <https://wiiw.ac.at>

71. World Bank. Country Economic Memorandum: Ukraine 2023. URL: <https://www.worldbank.org>

72. World Bank. *Mobilizing Private Capital for Reconstruction*. 2023. Режим доступу: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099113510312314960/pdf/IDU0956d6a1003aab042fe0b4df028129ff79114.pdf> World Bank. URTF — Relief, Recovery, Reconstruction and Reform Trust Fund. URL: <https://www.worldbank.org>

73. World Bank. World Development Report 2022. URL: <https://www.worldbank.org>

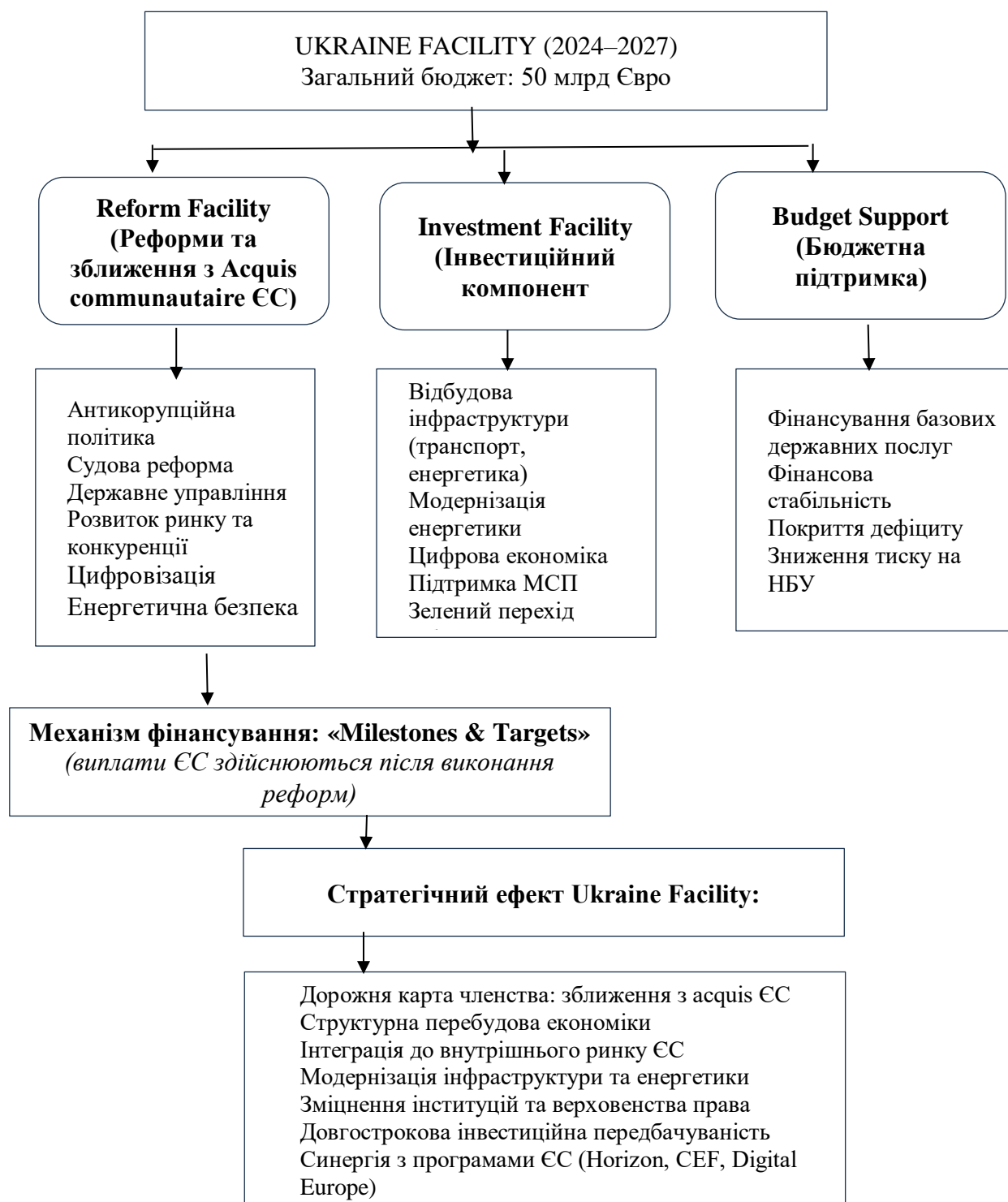
74. World Bank; European Commission; Government of Ukraine. *Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3), February 2022–December 2023*. 2024. Режим доступу: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099021324115085807>

75. World Bank Group, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024-03-22/ukraine-rdna3>

76. World Development Report 2022: Building Resilient Economies. World Bank, 2022. URL: <https://www.worldbank.org/wdr2022>

ДОДАТОК

ДОДАТОК А

Ukraine Facility (2024-2027) – фінансова та інституційна архітектура